

ŽELEZAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA
ŽELEZARNE JESENICE LETO 7

JUNIJ 1958

ŠT. 6

VSEBINA 6. ŠTEVILKE

Dobro smo gospodarili

Sklepi 2. rednega zasedanja DS

Nagrada za vestno delo

Osebni dohodek namesto plače

Da v valjarnah ne bo zmanjkalo vložka...

Razvoj kemičnega oddelka OTK skozi desetletja

Nove naprave in novi proizvodi v naši železarni

Naš obisk pri Velenjskih rudarjih

Na Jesenicah gradimo stanovanja in šolsko poslopje

Sklepi 3. rednega zasedanja DS

Kakšna naj bo stanovanjska skupnost?

Beseda mladih železarjev

Tehniko delavski mladini

Odkritje starega plavža KID na Savi

Veliki pohod — Prešernove brigade

Razpis

Roparji

Pepe Goflja ima besedo

Kako vam ugaja vaše delo?

Vsem ljubiteljem gora in planin

Kultura in prosveta

Šport

Vesti

To pot
Jesenice z druge strani
Foto: Kavčič Zdravko

Med sklepi I. zasedanja novega delavskega sveta naše železarne, ki smo jih objavili v prejšnji številki Železarja, smo bralce našega lista seznanili tudi s člani novega Upravnega odbora. Ti so se zbrali v soboto, dne 10. maja 1958, k prvi seji.

Na dnevnem redu je bila primopredaja podjetja, poročila predsednika dosedanjega upravnega odbora in direktorjev posameznih sektorjev.

Poročila so bila kljub svoji obširnosti zanimiva, zato je bila temu primerno tudi živahna razprava. Zaradi obsežnosti posameznih poročil objavljamo samo nekatere misli, ki so bile izražene.

Tehnični direktor, tov. ing. Konstatin Rebek, je v svojem izčrpnem poročilu seznanil člane novoizvoljenega upravnega odbora z izpolnjevanjem proizvodnih nalog v I. kvartalu 1958. V tem času smo izdelali 9% več jekla, kakor smo prvotno predvidevali. Znano je, da naša jeklarna trenutno ne more zadostiti potrebam naših valjarn glede vložka; da se je zagotovilo nemoteno delo v predelovalnih obratih, je podjetje nabavilo 6900 ton ingotov v Železarni Ravne na Koroškem in v Sisku.

V prvih mesecih letošnjega leta nam je uspelo povečati tudi storilnost dela v kg/m. V letu 1957 je znašala storilnost na moža 50.2 kg, pri jeklu 16.8 kg in pri blagovni proizvodnji 13.4 kg. V prvih mesecih letošnjega leta smo dosegli naslednje uspehe: skupna proizvodnja 53.2 kg/m, jeklo 17.8 kg/m, blagovna proizvodnja 14.7 kg/m.

V nadaljevanju svojega poročila je tov. ing. Rebek govoril še o porabi električne energije in o izpolnjevanju planskih nalog v posameznih proizvodnih obratih. Pri vsakem obratu posebej pa je nanizal vrsto problemov in težav s katerimi se morajo boriti obratovodstva in strokovni kader. Ob zaključku svojega poročila je tehnični direktor naše železarne pojasnil še nekatere probleme, ki jih bo potrebno rešiti še v tem letu.

Člani novega in starega upravnega odbora so z zanimanjem poslušali poročilo s področja komercialnega sektorja v našem podjetju, ki ga je podal tov. Bogdan Knaflič, komercialni direktor naše železarne. Prvi del poročila je bil namenjen prodaji naših izdelkov na tujih in domačih tržiščih. V poročilu je bilo med drugim rečeno, da se pojavljajo tržni

*Dobro
smo
gospodarili*

presežki pri nekaterih izdelkih, kar pa poizkušamo reševati z izvozom, vendar so tudi na zunanjih tržiščih težave spričo vedno večje konjunktore. Govora je bilo tudi o kvaliteti izdelkov, dalje o dolžnikih, ki jih je še vedno precej, poudarjeno pa je bilo tudi, da bomo morali posvečati večjo pozornost tržišču v Afriki, kajti nastajajo težave na tržiščih Prednje in Srednje Azije ter Južne Amerike.

Domači nabavi in uvozu je bil namenjen drugi del poročila. Tu je bilo precej povedanega o planiranju, o zalogah pri belem surovem železu, za katere pa je rečeno, da se bodo zmanjšale v III. kvartalu z ozirom na predvideni remont visoke peči in večjo proizvodnjo surovega jekla.

Tov. Knaflič je nato govoril še o skladiščih, ki so raztresena po celi tovarni in ne odgovarjajo svojemu namenu, kakor tudi o reorganizaciji nabavnega oddelka na ta način, da bi skladišča v bodoče pripadala materialni službi.

Zaloga surovin bo zadostila potrebam v I. polletju, medtem ko je vprašanje, če bomo imeli zadovoljive količine starega železa, ki ga bomo potrebovali v drugem polletju. Nekaj težav imamo tudi s koksom, ker ima novi koks več žvepla in pepela, kar pomeni, da imamo več proizvodnih stroškov in manjšo

Franc Gašperin — novi predsednik DS

proizvodnjo grodlja. Ta problem rešuje naše podjetje preko Državne komisije. Ob zaključku poročila s področja naše komercialne službe se omenja še problematika nabave rude. Tudi ta problem rešujejo skupno z Resorno komisijo pri Udruženju jugoslovanskih železarn.

V zvezi z nabavljanjem starega železa se priporoča čim večji domači odkup. Zato bo potrebno temu primerno urediti in reorganizirati sedanje odkupne mreže pri podjetju »Odpad«.

Najbolj obširno pa je bilo poročilo gospodarsko - računskega sektorja, ki ga je podal tov. Stanko Ravnik, direktor omenjenega sektorja. V poročilu je bilo prikazano finančno stanje podjetja, podrobneje pa stanje skladov in problematika amortizacijskega sklada. Glede stanja osnovnih sredstev je bilo v omenjenem poročilu predlagano, da bi pri našem podjetju ustanovili Upravo osnovnih sredstev, ki bo imela širši delokrog dela, kakor sedanje knjigovodstvo osnovnih sredstev.

Kakor je bilo rečeno v poročilu gospodarsko - računskega sektorja, so zaloge investicijskega materiala precejšnje. Nekaj materiala se nahaja v skladišču in se ga ne uporablja, medtem ko bi istega lahko dobro porabili pri rednem vzdrževanju (kroglični ležaji). Z odkupom materiala iz obratnih sredstev za popravila bi se na eni strani rešili nerabnega materiala, medtem ko bi na drugi strani imeli na razpolago material, ki se ga le težko nabavlja.

Ob koncu poročila je rečeno, da so težave v glavnem zaradi novih predpisov. (Zajemanje in obračun podatkov o

proizvodnji, prodaji, dohodku). Po vsej verjetnosti bo treba pozneje celotno finančno poslovanje od 1. januarja 1958 dalje preračunati po novih navodilih, ki pa jih trenutno še ni. To pomeni, da bo treba opraviti dvakratno delo, vendar ne v rednem delovnem času.

Že v lanskem letu smo ob priliki primopredajne seje ugotovili, da je področje dela našega personalnega oddelka zelo široko. To dokazuje tudi letošnje poročilo, ki ga je podal šef personalnega oddelka, tov. Viktor Brun. Največ govora v poročilu je bilo o gibanju delovne sile. Prav posebno pa se omenja normativ delovne sile, ki je bil v našem podjetju izdelan že pred leti. Statistika kaže, da je v zadnjih letih naši železarni primanjkovalo ca. 400 do 500 delavcev. Manjkajoče delavce smo nadoknadili z nadurnim delom, skoro vsako leto pa smo opravili skoraj milijon nadur. Da bi ugotovili realno potrebne delovne sile v tovarni, je bila ustanovljena posebna ekipa, ki je že obiskala nekatere obrate. Delo te ekipe bo končano predvidoma v mesecu juniju.

Resen problem je pri nas na Jesenicah še vedno fluktuacija delovne sile. Iz podjetja odhajajo predvsem mlajši delavci, ki so bili zaposleni v tovarni manj kakor 3 leta. Prepogosto menjavanje delovne sile ni ugodno za proizvodnjo, kajti zapuščajo nas delavci, ki so si pridobili že nekaj izkušenj in sposobnosti, mi pa jih moramo zamenjati z novimi delavci. Vzroki izstopanja iz področja so v glavnem stanovanja, v nekaterih primerih tudi slabi delovni pogoji in nepravilni odnosi.

Tov. Brun je v nadaljevanju omenjal še problematiko starejših delavcev, ki so pred upokojitvami. V letošnjem letu je doseglo potrebne pogoje za upokoje 131 naših delavcev, medtem ko je vložilo zahtevek 40 delavcev.

Tu je še problem žena. V tovarni imamo zaposlenih 887 žena, od tega števila je 554 delavk in 294 uslužbenk. V zadnjem letu smo uspešno rešili problem, ki je nastal z veljavnostjo uredbe o prepovedi nočnega dela za žene. Tako smo na razna druga delovna mesta premestili 96 žena. Priznati je treba, da je problem naših žena precej težak, vendar ne bomo smeli dolgo odlašati z njegovo dokončno ureditvijo.

V poročilu personalne službe je zajetih še več manjših področij dela, kakor n. pr. skrb za invalide, nagrajevanje, premije in norme, delovna disciplina v podjetju. Z delovno disciplino še vedno ne moremo biti povsem zadovoljni. Dosti je prekrškov glede predčasnega zapuščanja delovnih mest pa tudi nekaj primerov manjših tatvin je ugotovila nadzorna služba v podjetju.

V zadnjem delu poročila šefa personalnega oddelka je poudarjena enotnost kolektiva, ki se kaže predvsem v številnih tekmovanjih in prireditvah na področju kulturno - prosvetne dejavnosti. Nekatera tekmovanja so postala že kar tradicionalna. Podjetje pa je v ta namen prispevalo 1.200.000 dinarjev.

Resen problem so prevozi naših delavcev z dela in na delo. V ilustracijo navajamo, da se iz Gornjesavske doline vozi na delo v tovarno 627 delavcev, iz bohinjske smeri 980, iz Spodnjesavske doline pa 802 delavca. Prevoz z avtobusi opravlja še vedno avtopodjetje Transturist iz Škofje Loke, s temi avtobusi pa se dnevno vozi 485 naših delavcev in uslužbencev.

Splošni sektor zajema več oddelkov. O delu tega sektorja je poročal sekretar podjetja tovariš Ivan Vovk - Živan. Poročilo zlasti v prvem delu omenja problematiko pisarniške opreme, prostorov in pa strojnega parka. Ta problematika ni rožnata, vendar jo bo treba rešiti v doglednem času.

Tov. sekretar je navedel v svojem poročilu tudi nekaj podatkov o gradnji stanovanj in o potrebah po novih stanovanjih. Pri stanovanjskem uradu ObLO Jesenice je 1426 prosilcev za dodelitev novih stanovanj, 455 prosilcev pa je zaposlenih v naši tovarni.

Trenutno situacijo rešujemo predvsem z gradnjo novih stanovanjskih objektov in sicer se na Plavžu gradi 1 stanovanjski blok s 16 stanovanji, dalje dva četvorčka na Koroški Beli, ki pa sta namenjena za stanovalce iz Gradu, ki ga bodo nato porušili. Precej novih stanovanj bomo pridobili z dograditvijo novih stolpnih in pa četvorčkov na Senožetih. Skupno

bi z dograditvijo omenjenih objektov pridobili 204 družinska stanovanja in 150 postelj v Samskem domu ali v garsonjerah.

Zelo izčrpno je bilo poročilo o delu Komunalnega oddelka, ki upravlja 3 samske domove in samsko naselje na Straži. Vsekakor bo treba urediti vse potrebno, da bodo razmere v Samskem naselju in povsod tam, kjer so nastanjeni naši samski delavci, takšne, da ne bo vzrokov za prepogosto izstopanje iz podjetja. Tu je še »naselje« Pod Mežakljo, kjer se že pripravlja idejni osnutek bodočega naselja.

V zaključnem delu poročila pa tov. sekretar navaja še nekatere pereče probleme komunalnega oddelka. Tu je treba še marsikaj urediti, zlasti še glede organizacijske strukture. Pereča je tudi problematika kadra, ki nima potrebnih kvalifikacij.

Iz poročil in razprave je bilo razvidno, da je bilo gospodarjenje v naši tovarni v zadnjem razdobju dobro, zato bo potrebno tudi v bodoče skrbeti za to, da bomo s skupnimi napori izpolnjevali planske naloge v podjetju in v še večji meri zadostili našim obveznostim do socialistične skupnosti.

Sklepi 2. rednega zasedanja DS z dne 26. IV. 1958

1. V zvezi z letnim poročilom dela Obratne ambulante in njenimi predlogi glede organiziranja zobozdravstvene službe, povečanja obstoječega laboratorija, kompletiranja rentgenskega aparata, ograditve in ureditve sončne kopeli, je zadolžil DS upravo podjetja, da prouči možnosti za izvedbo teh predlogov, kolikor so razpoložljiva sredstva. O tem poda poročilo uprava podjetja na prihodnjem zasedanju DS.

2. V zvezi s poročilom šefa obratne ambulante o slabem stanju samskih domov je zadolžil DS upravo podjetja, da imenuje posebno komisijo z nalogo, da pregleda stanje v vseh samskih domovih in poda poročilo DS s predlogi za izboljšanje.

3. DS je osvojil predlog Upravnega odbora, da ostane stopnja ocenitve še nadalje 3.5 in da se ocenjuje po obratih v okviru tega razpona.

4. Odobreno je bilo, da Železarna Jesenice da garancijo Konzorciju uprave doma na Mežaklji, ki jo potrebuje za najetje kredita v višini 900.000 din za kritje stroškov pri preurejevanju sob. Garancija se daje s pogojem, da se s to vsoto opravijo vsa v predračunu predvidena dela.

5. DS se strinja s predlogom UO, da se iz doseženega dohodka I. kvartala 1958 izplača delovnemu kolektivu akontacijo na višek plač v višini 25% na osnovno plačo.

6. Z ozirom na problematiko normnega sistema v podjetju, je sprejel DS sklep, da se iz članov tarifne komisije DS formira posebna komisija z nalogo revizije celotnega normnega sistema in priprave materiala za sestavo novega normnega pravilnika.

Jeseniški plavžar Foto: Torkar

NAGRADA ZA VESTNO DELO

Ze večkrat smo v našem listu poročali o izrednih primerih požrtvovalnosti in pridnosti našega železarskega kolektiva. Sodelavcev, ki so zaradi svojega vestnega in požrtvovalnega dela preprečili večje ali manjše materialne škode v podjetju, ni malo.

Dne 12. 4. 1958 sta se med najbolj vestne in požrtvovalne železarje uvrstila tov. Martič Vaso in Subotič Stanko, ki sta zaposlena v obratu Plavž. Tega dne sta bila na popoldanski dnini, ob 16. uri pa je tov. Martič Vaso opazil, da motor ekshaustorja močno tolče in se tudi greje. Takoj je opozoril svojega sodelavca Subotiča Stanka, ki je motor ustavil in s tem preprečil nesluteno materialno škodo. V nasprotnem primeru bi bilo uničeno navitje motorja 22KW/5000 V. Motor je začel neenakomerno delati zaradi aksialnih sil v ležaju.

Podobna okvara se je zgodila leta 1948, takrat pa je popravilo motorja trajalo 3 mesece. Za popravilo motorja je moralo naše podjetje plačati več kot milijon dinarjev. Zaradi vestnosti omenjenih tovarišev pri delu pa je zastoj trajal samo 29 ur, medtem ko je bila materialna škoda malenkostna.

Če bi prišlo do okvare motorja in bi popravilo motorja trajalo daljše razdobje, bi bilo zaustavljeno delo na aglomeraciji, na baldi pa bi se kopičila drobna ruda (7.000 ton) in bi tako nastal resen problem dodatnega transporta drobne rude.

Obratovodstvo visoke peči je predlagalo Upravnemu odboru Železarne Jesenice, da nagradi vestna in prizadevna sodelavca. Upravni odbor je na eni izmed svojih zadnjih sej predlog naših plavžarjev sprejel in nagradil tov. Subotiča in Martiča vsakega s po 5.000 din.

Naj bosta omenjena tovariša vzor vsem zaposlenim sodelavcem železarjem, ki naj se ravnaajo pri svojem delu po njunem vzgledu!

Osební dohodek namesto plače

Vzporedno z razvojem delavskega samoupravljanja in razvojev komun gre tudi delitev celotnega dohodka, ki ga ustvarjajo s svojim delom gospodarske organizacije. Bistvo tega razvoja je, da smo postali upravljalci vseh proizvodjalnih sredstev in obenem še proizvajalci ter potrošniki.

Tako razmerje zahteva tudi ustrezno delitev doseženega dohodka. Če podjetje upravljamo in istočasno v njem tudi delamo, potem ne moremo biti več zato samo plačani na osnovi nekih iz prejšnjih obdobjih našega gospodarskega razvoja določenih tarifnih postavk, temveč imamo pravico do udeležbe pri delitvi celotnega dohodka, ki smo ga ustvarili s svojim delom.

Seveda je naš celoten dohodek in prav posebno še čisti dohodek odvisen od tega, kako mi podjetje upravljamo ter kaj in koliko produciramo. Če bomo producirali in prodajali kvalitetne izdelke, bo izkupiček gotovo visok, če pa naše vodenje podjetja ne bo dobro in če naša produktivnost ne bo dobra, potem bo seveda celotni dohodek manjši in z njim tudi čisti dohodek, iz katerega delimo osebne dohodke članom kolektiva in sklade podjetja.

Način delitve celotnega dohodka med družbo in gospodarsko organizacijo ne bomo to pot obravnavali, ker moramo tej presoji posvetiti posebno pozornost. V temu članku pojasnujemo samo osebni dohodek, ki zamenjuje odmrli pojem »plače«.

Osební dohodek je torej vrednost našega vloženega dela, ki nam pripada po odbitkih, ki jih prispevamo družbi. Višino osebnega dohodka je moč ugotoviti šele takrat, ko naredimo letni obračun našega dela oziroma podjetja. Med letom prejemamo na račun osebnega dohodka v okviru doseženega uspeha naše prodaje in realizacije celotnega dohodka samo akontacije. Te akontacije se na koncu leta obračunajo z doseženim celoletnim osebnim dohodkom.

Razlika med osebnim dohodkom in plačami je torej v glavnem v tem, da je osebni dohodek popolnoma v naših rokah in je le od nas odvisen, v kakšni višini ga bomo ustvarili in ni naprej določen po gotovih ključih, kakor so bile dosedaj plače, pač pa je popolnoma odvisen od tega, koliko bomo mi naredili in naših izdelkov tudi prodali.

Poleg te osnovne prelomnice, da osebni dohodek ni več sestavni del naše polne lastne cene za posamezne naše izdelke, katere delamo in prodajamo, temveč da je osebni dohodek se-

Naša tovarna ponoči Foto: Jaka Čop

stavni del dohodka, ki ga ugotavljamo po kritju materialnih stroškov iz davka na poslovni promet, se ta dohodek deli samo še med družbo in kolektivom. Popolnoma proste roke ima delavski svet, kako porazdeljuje čisti dohodek, ki mu je preostal po odvedbi dohodka, na katerega ima pravico družba. Novost pri osebnem dohodku za nas je tudi to, da se osebni dohodek prikazuje za vsakega člana kolektiva v kosmatem znesku. To se pravi, da ima vsak član kolektiva na ta način vpogled, koliko znaša njegov osebni dohodek v celoti in koliko od tega osebnega dohodka prispeva za socialno zavarovanje, za stanovanjski sklad in za proračunski prispevek in koliko ostane čistega njemu. Do sedaj teh podatkov nismo imeli nikjer izkazanih, pa smo večkrat šli mimo teh stvari, kakor da se nas ne tičejo, čeprav smo tudi do sedaj v istih oblikah te prispevke tudi že plačevali. Torej je osebni dohodek, katerega izplačujemo preko leta kot **predujem**, sestavljen takole:

lanskoletna osnovna plača je znašala	din 10.000.—
ta znesek najprej povišamo za naslednje:	
35 % za socialno zavarovanje	„ 3.500.—
10 % za stanovanjski sklad	„ 1.000.—
18 % proračunski prispevek	„ 1.800.—
OSEBNI DOHODEK	din 16.300.—

Razumljivo je, če smo našo osnovno tarifno postavko povišali na račun socialnega zavarovanja, stanovanjskega sklada in proračunskega prispevka, da bo treba te prispevke tudi v bodoče odvesti socialnemu zavodu, stanovanjskemu skladu in ObLO. Če so naši osebni dohodki izračunani samo na podlagi

tarifnih postavk po času, v nobenem primeru ne more nihče zaradi izračuna obveznih prispevkov zgubiti niti dinarja, kvečjemu lahko še marsikdo zaradi samega načina obračuna lahko nekaj pridobi, vendar ne več kakor 100 din.

V primerih, ko nastopajo poleg našega dela po času še druge osnove za sestavo osebnega dohodka in to nadure, norme, premije, izredna izplačila, je lestvica, ki določa proračunski prispevek — rastoča (progresivna) in obstoja možnost, da ta izračun prispevkov lahko vpliva, da visokokvalificirani delavci lahko dobijo nekaj manj, nizkokvalificirani pa nekaj več. Kar se tiče premij, je predpisano, da se premije kot sestavni del osebnega dohodka lahko preko leta izplačujejo samo 75 % od doseženih, medtem ko 25 % ostane neizplačanih do konca leta, ko bo gotov celotni letni obračun. Teh 75 % ne sme biti višjih, kakor 20 % osnovne plače. Ta stvar izgleda takole: Nekdo je dosegel mesečno premijo v višini 10.000 din. Takoj se mu lahko izplača 7500 din, ostanek pa šele na koncu leta. Če pa znaša njegov osebni dohodek po času n. pr. 40.000 din (kosmati znesek), potem bi se njemu lahko izplačalo celo 8000 din; če pa bi bil njegov zaslužek samo 20.000

dinarjev, bi mu na račun premije lahko izplačali samo 4000 din, 6000 din, pa bo dobil ob zaključku leta. Ravno tako se preko leta na račun osebnega dohodka lahko še izplača 10 % na njegov zaslužek po učinku (t. j. tarifna postavka + norma ali akord) še povišan osebni dohodek, katerega smo nekoč imenovali dobiček.

Iz celotnega problema lahko izluščimo jedro, da tarifnega pravilnika v tem smislu, kakor je bil lani, nimamo več, da imamo osebni dohodek, ki je odvisen samo od tega, koliko bomo ustvarili celotnega dohodka podjetja, dalje, da je osebni dohodek računat v kosmatem znesku, ki vsebuje poleg zaslužka, ki ga sprejmemo na roke, tudi vse prispevke, ki jih odvajamo na ustrezne ustanove. Celotni dohodek nam je znan šele na koncu obračuna za celo leto in šele takrat so nam tudi znani celotni osebni dohodki, vse tisto, kar sprejmemo med letom, so pa samo akontacije.

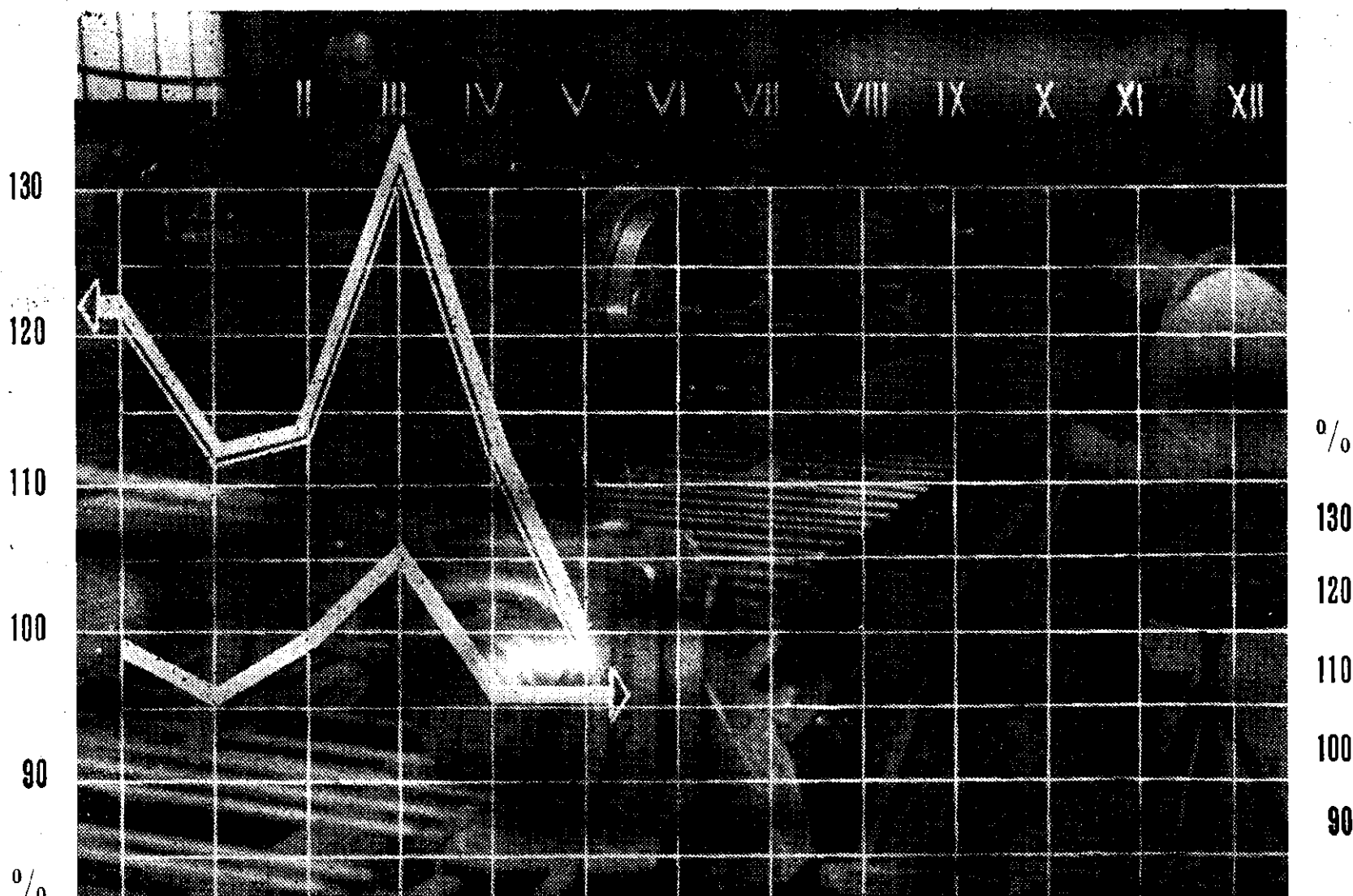
Navajamo nekaj primerov iz računov osebnih dohodkov naših delavcev, ki so prikazani po starem in novem načinu obračuna.

Valjarna 2400

Plača	
Osnovna plača po tar. pravilniku 80 din × 200 ur =	16.000
dodatek za manjkajoče	549
Pribitek norme (32 %)	5.120
Delo po času 80 din × 24 ur	1.920
Plačani prazniki 80 × 16	1.288
Nočni dodatek 10 × 91	910
Individualne premije	1.500
Nedeljsko delo 40 × 24	960
	28.247

Osebni dohodek	
131 din × 200 ur	26.200
	887
	8.384
131 din × 24 ur	3.144
131 din × 16 ur	2.096
16.38 din × 91 ur	1.490
	2.556
65.50 din × 24 ur	1.572
	46.329
proračunski prispevek	6.260
socialni in stanovanjski prispevek	12.412 (31 %)
	27.657
razlika =	590

Skupna proizvodnja v % v maju = 96.7 %

Blagovna proizvodnja v maju = 110.4 %

Avtovozač — KV

Plača

Osnovna plača po tar. pravilniku 63 din × 152 ur	= 9.576
Pribitek norme (32 %)	3.064
Delo po času 63 din × 32 ur	2.016
Plačani dopust 78.95 din × 40 ur	3.158
Plačani prazniki 63 din × 16 ur	1.008
Nočni dodatek 7.88 din × 49 ur	386
Nedeljsko delo 31.50 din × 32 ur	1.008
	20.216

Osební dohodek

102 din × 152 ur	= 15.504
	4.961
102 din × 32 ur	3.264
129 din × 40 ur	5.160
102 din × 16 ur	1.632
12.75 din × 49 ur	624
51 din × 32 ur	1.632
	32.777
proračunski prispevek	3.905
socialni in stanovanjski prispevek	8.926
	19.946
	= 270

Mazač odj. PK

Plača

Osnovna plača po tar. pravilniku 50 din × 192 ur	9.600
Pribitek norme (28 %)	2.688
Delo po času 50 din × 16 ur	800
Plač. prazniki 50 din × 16 ur	800
Nočni dodatek 6.25 din × 84 ur	525
Nedeljsko delo 25 din × 16 ur	400
	14.813

Osební dohodek

81 din × 192 ur	= 15.552
	4.354
81 din × 16 ur	1.296
81 din × 16 ur	1.296
10.30 din × 84 ur	851
40.50 din × 16 ur	648
	23.997
proračunski prispevek	2.585
socialni in stan. prispevek	6.608
	14.804
razlika	= 9

Snažilka NK

Plača

Delo po času 30 din × 204 ure	7.752
plačani prazniki 38 din × 16 ur	608
usposob. dodatek	437
nadure 19 din × 4 ure	76
	8.873

Osební dohodek

62 din × 204 ur	= 12.648
62 din × 16 ur	992
	705
31 din × 4 ure	124
	14.469
proračunski prispevek	1.440
socialni in stan. prispevek	4.018
	9.011
razlika	= 138

Novi generatorji
na Javorniku
Foto: Jože Prešeren

Da v valjarnah ne bo zmanjkalo vložka . . .

Po osvoboditvi se je kapaciteta jeseniške Železarne izredno močno dvignila; modernizirana in povečana je bila cela vrsta obratov in zgradili smo novo valjarno debele pločevine.

Razumljivo je, da se je s povečanjem kapacitet valjarn in ostalih obratov, ki proizvajajo končne izdelke, povečala tudi potreba po vložku, to je ingotih in bramah. S tem je postala kapaciteta jeklarne premajhna in zato smo v letu 1952 zgradili novo SM-peč s kapaciteto 75 ton, ki je pričela obratovati v januarju 1953. S tem je lahko jeklarna za nekaj časa spet zadovoljila vse potrebe valjarn.

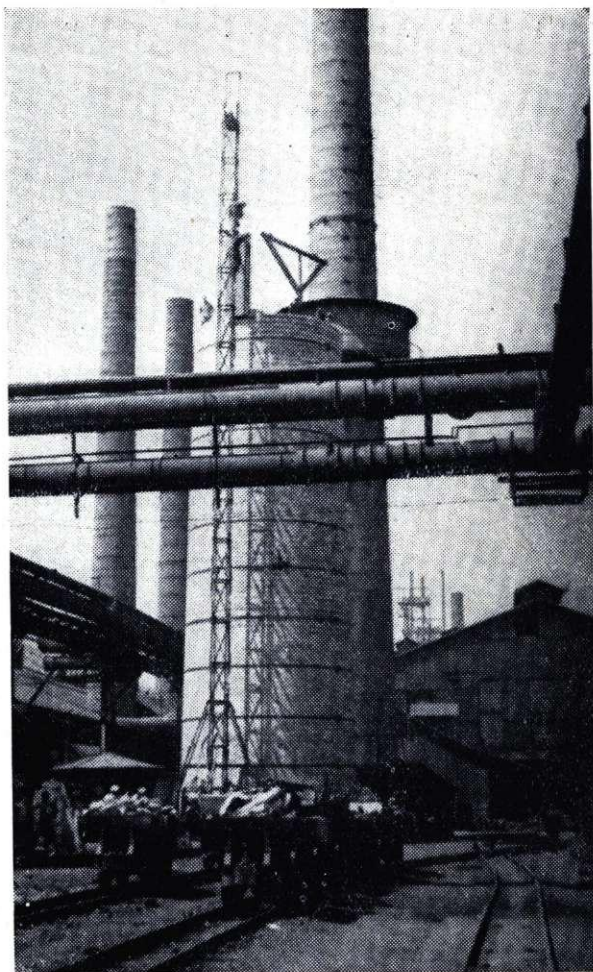
Vendar ne za dolgo. Z modernizacijo težke proge in žične valjarne ter z dograditvijo druge ogrevne peči in z boljšo organizacijo proizvodnje v valjarni 2400, so proizvodne kapacitete valjarn spet presegle jeklarno. S tem je nastal položaj, da bi lahko ostale proizvodne kapacitete valjarn delno neizkoriščene zaradi pomanjkanja vložka, kljub temu, da se je tudi v jeklarni proizvodnja iz leta v leto dvigala.

Da bi lahko valjarne kljub pomanjkanju domačega vložka normalno obratovala, smo pričeli kupovati ingote v drugih železarnah, predvsem v Ravnah in v Sisku. Vendar se je izkazalo, da ima to več slabih strani, ki močno vplivajo na proizvodni in finančni uspeh Železarne.

Predvsem je važno, da so ti ingoti znatno dražji kot domači in to zaradi višjih proizvodnih stroškov in dodatnih stroškov za transport. Pravtako tudi kvaliteta dobavljenih ingotov in dobavni roki ne ustrezajo vedno zahtevam valjarn. Posledica tega je, da nastajajo večkrat težave pri proizvodnem programu v valjarnah.

Iz zgoraj navedenega se vidi, da je bilo kupovanje ingotov v drugih železarnah res izhod v skrajni sili, da smo zagotovili normalno obratovanje valjarn. Vendar je bilo nujno treba misliti na drugo rešitev, to je povečati kapaciteto lastne jeklarne.

Vzporedno s pomanjkanjem vložka v valjarnah je v martinarni postal problem vzdrževanja peči vedno bolj pereč in je bilo treba misliti na njihovo zamenjavo. To velja predvsem za SM peč št. 1, ki je bila amortizirana že v preteklem letu in za SM peč št. 2 in 4, ki bosta tudi kmalu amortizirani. Zato se je v preteklem letu pričelo z gradnjo SM peči

Med gradnjo novega dimnika za VII. SM peč
Foto: Torkar

št. 1a, ki bo nadomestila dotrajano peč št. 1 in istočasno omogočila tudi določen dvig proizvodnje, ki je tako nujno potrebna valjarnam.

Gradnja SM peči ni enostavna zadeva, ker zahteva veliko dela in ogromne količine različnega materiala. V informacijo nekaj osnovnih številok o peči št. 1a.

Za temelje in spodnji ustroj peči je bilo treba napraviti izkop 7450 m³. Za samo peč je potrebno 800 ton jeklenih in litoželeznih armatur in nosilcev ter 3150 ton različnega ognjevzdržnega materiala. K peči spada tudi zidan dimnik, za katerega temelj je bil napravljen izkop 770 m³, medtem ko je bilo za zidanje potrebnih 650 ton opeke.

To so najosnovnejše številke, medtem ko je za dokončno izgraditev potrebno še mnogo različnega materiala in seveda tudi mnogo dela.

Z zamenjavo SM peči št. 1 in z modernizacijo SM peči št. 2 in 4 ter še z nekaterimi organizacijskimi ukrepi se bo kapaciteta jeseniške jeklarne tako dvignila, da bo v bližnji bodočnosti lahko zadostila potrebam valjarn.

K.

Vsakomur je dobro znano, da brez OTK, zlasti pa brez njegovega kemičnega oddelka ni sodobne tovarne, saj je kvaliteta izdelkov vsake železarne tesno povezana s kontrolami v OTK, vendar pa se kljub temu o obratu OTK v naši železarni zelo malo govori, še manj pa piše. Visoke peči, SM peči, ter E peči so po svoji nujnosti gotovo najbolj vezane na kemični oddelak v OTK. Danes ni šarže brez kemične analize in to pred ali po izgotovitvi. Zahteva produktivnih obratov po kemičnih analizah ni majhna — mesečno je treba izvesti nad 30.000 določitev. Dnevno je treba analizirati vse rude, ferrolegure, kamenine, apna, apnenice, žlindre, sur. železo, polizdelke, izdelke visoko in nizko legiranih jekel, bronce, litine, goriva, maziva, pline itd. Kemični oddelak OTK ima torej nalogo, da preišče vse surovine in dodatke, ki prihajajo v tovarno, nato vse polizdelke med procesom izdelave in nazadnje končne izdelke naše tovarne.

Vsa ta analitska kontrola pa ni bila organizirana vedno tako kot je danes. Poglejmo nekako 35 let nazaj v takratno železarno KID, pa vidimo, da je bilo analitsko delo kaj skromno. Kemični laboratorij je že bil v tej stavbi kot danes, to pa samo v oddelku današnjih kalilcev OTK. O oddelku OTK še ni bilo ne duha ne sluha, razvil ga je šele čas. Tudi osebje si preštel na eni roki, kar se vidi, da ni bilo povpraševanja po analitskem delu. V železarni sta bili v obratu samo dve SM peči in še te z majhno kapaciteto. Takratni šef martinarne, poznejši teh. direktor ing. Hoffman je bil istočasno tudi šef laboratorija in ni dosti gnjavil takrat zaposlenih ljudi v tem oddelku. Treba je bilo od vsake šarše napraviti analizo samo na fosfor, kar je za martinarno takrat zadostovalo. Laborant torej ni imel dosti dela. Drugi dan je napravil vodja laboratorija — ki ga je zelo dobro vodil — asistent Anton Markizetti še analizo na C in Mn od vseh sarž, ki so padle v 24 urah. Ferrolegur je prišlo kaj malo, rud tudi ne dosti, ker še ni bilo visokih peči. Pač pa je bilo treba analizirati goriva, t. j. premog, antracit, bitumen in koks, največ za Dobravo, kjer so izdelovali elektrode. V analizo je še prihajala malenkost olj in od časa do časa nekaj pločevine in žice iz takratnih predelovalnih obratov. Osebe, torej pet po številu, tri na izmene za SM peči, ostala dva pa na dnevni izmeni, je zmoglo, da je delo potekalo v redu.

Ko pa je prevzel v letih 1928-29 KID v lastništvo po Italijanih celjski kapitalist Westen, se je železarna jela širiti in razvijati svojo delavnost. Pričele so se graditi in večati SM peči ter valjarne. Dela je bilo vedno več in tudi analitsko delo je bilo že zahtevnejše in v večjem obsegu. SM peči so zahtevale več kontrole za svoje izdelke. V tem času je prišel za šefa laboratorija nading. Haiser Ignac iz Trsta, ki pa ni bil novinec pri KID, ker je bil že svojčas zaposlen kot metalurg in kemik pri takratnih plavžih.

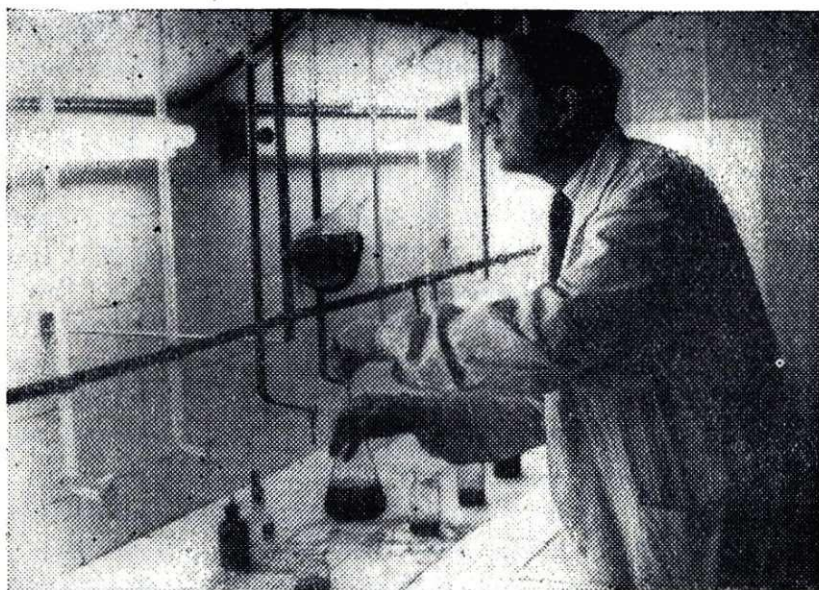
Pod novimi gospodarji so mladi ljudje v laboratoriju morali znati nekaj več kot železo analizirati na fosfor. Vodstvo KID je organiziralo iz mladih, ukaželnih delavcev po obratih strokovno šolo specialno za železarno, z namenom, da svoje ljudi iz prakse pripravi za bodoče predelavce ali mojstre. Seveda je bila ta šola po službenem času. Za laboratorij sta obiskovala šolo H. G. in J. A.

Do tega časa je bil v martinarni običaj, da je predproba na saržah, ki so se izdelovale v jekla, analiziral edino sposobni A. M., ki je imel takrat nekak monopol za ogljikova in manganska jekla, kajti kovaške probe niso bile več zanesljive. Treba je bilo napraviti pri vsaki predprobi pri ogljičenih saržih za tračnice, vzmeti i. sl. C. in Mn. To po stari klasični metodi C kolometrično po Egersu, odnosno Mn po Smithu. Vendar pa se je zgodilo nekoč, ko sta bila na programu dva visoko ogljičena sarža na nočni izmeni in službujoči laborant ni mogel dobiti navedenega — akoravno je od Plavža pa do Markeža preiskal vse Jesenice, — kajti bil je povsod zaželen muzikus pod imenom DR Šubert — izjavil dobronamerno mogočnemu mojstru Sokliču: »g. mojster bom pa jaz napravil analizo!« Za to predrznost pa ga je krepko nahlulil in če ne bi odskočil bi dobil tudi klofuto. »Kaj ti, — ne znaš drugega kot hruške peči — da se mi izgubiš! Seveda so se poleg stoječi delavci smejali kot je bila takrat navada, če se je smejal g. mojster so se tudi oni ali pa obratno. Vendar se je g. mojster premislil, ko ni bilo druge pomoči in je poslal prvo probo v laboratorij v analizo in ker se je prepričal v sposobnost laboranta pri prvi sarži, sta naredila saržo tudi na drugi peči. Naslednji večer pa je g. mojster prinesel v od-

Razvoj
kemičnega
oddelka

OTK

skozi desetletja

Titracija mangana (kemični laboratorij) Foto: Torkar

škodnino za žalitev precejšnjo merico jabolk in hrušk. Pri vsem tem procesu analiziranja je bilo kaj nerodno to, da je laborant moral iz martinarne z kleščami nesti v laboratorij žarečo predprobo in celo teči preko železniških tirov, da je na čas napravil analizo. Razumljivo, da je moral z rezultatom teči zopet nazaj. Večkrat se je zgodilo, da je bila pot zaprta po uvoznem vlaku in treba je bilo lesti preko vagonov. Vse to, tekanje v obe smeri in vrtanje na ročni pogon je vzelo precej časa in kot rečeno analiza ni bila kratkotrajna. Vodstvo martinarne je pričelo misliti kako bi odpravilo nedostatke. Za obratni laboratorij je dobilo malo sobico, (nasproti probnih kovačev) ki jo danes posedujejo martinski mojstri. Pričelo se je misliti tudi na nove analitske pripomočke, nove aparature. Prvi precej okoren aparat, ki je prišel v laboratorij za sodobno določevanje C volumetrično, je naročil takratni šef martinarne in sedanji tehnični direktor ing. Rebek. Ta aparat ni dolgo služil svojemu namenu, ker je bil prepočasn in kompliciran. Za vsako izmeno ga je bilo treba »umeriti«, »uravnovesiti«, notranji in zunanji pritisk sta morala biti enaka, kar pa ni bilo tako enostavno izpeljati, ker je aparat imel veliko nepotrebnih ventilov. Nato so prišli v promet izboljšani volumetrični »Strohlein-ovi« aparati. Ti so služili dobro svojemu namenu. Danes pa so že zelo izboljšani.

Nastopila pa je druga težava, t. j. nezaupanje v aparate, od strani mojstrov, ki so bili vajeni svojih kovaških probnih kotov za nelegirane šarže. Več šaržev ni odgovarjalo svojemu namenu, ravno vsled tega, ker mojster ni verjel zadnji analizi, ki jo je navedel laborant, pač pa kovaški probi. S časom so se le navadili na izsledke laboratorija. V tem času so bili zaposleni v laboratoriju A. Markizeti kot asistent in vodja nadalje Hudrič G., Smolej T., Jelen A. Juran Ig. in Giorgioni E. (slednji je padel v NOB kot talec v Begunjah).

Ko pa je leta 1937 šla v obrat visoka peč I in I. 1939 prva E peč se je kader v laboratoriju zvišal. Prostor za martinski laboratorij se je razširil na prostor obratne pisarne, seveda z nekaj adaptacije. Načrte za ta obratni martinski laboratorij je izdelal asistent martinarne in prvi teh. direktor po osvojitvi ing. Černivec. Na vsako izmeno sta prišla po dva laboranta. Analizirala sta vse predprobe SM in E peči kot šarže I VP in končne šarže na C, Si, Mn, P, S. Poleg tega je bilo treba na vsaki izmeni delati plinske analize pri novih generatorjih. Merilo se je tudi temperaturo komor, SM peči in odlite šarže. V letu 1936-37 so se zaposlili v gl. laboratoriju Bernard Bertoncelj A in Miceli L., v martinskem pa Ambrožič F., Tufekčič A. in Gajšek B. V tem času je glavni laboratorij vršil tudi metalurška dela, t. j. trgalne probe, brinliral, izdelal obruse jekel, iste je pregledal mikroskopsko sam nading. Haiser.

V glavnem laboratoriju se je leta 1938 zaposlil ing. Strojnj kot asistent nading. Haiserja. Ker je KID v tej dobi začela s polno paro izdelovati produkte za bivšo jugoslovansko vojsko, je bilo treba šarže SM predvsem pa elektro analizirati na Cr odnosno na Mo. Nekaj časa sta iz glavnega laboratorija hodila v pomoč martinskim laborantom za navedene elemente Hudrič Gr. in Juran, pozneje so morali laboranti na izmenah vse sami opraviti, odnosno se izučiti. Konjunktura v KID je bila na višku, plače laborantov pa tedaj skromne. Šef martinarne ing. Rekar je vedno odgnal prosilce za povišico (takrat so spadali martinski laborantje pod martinarno), da za ta denar lahko dobi akademsko naobražene ljudi, kar je tudi skušal izpeljati, a ni uspel in končno dal priznanje že izkušnim laborantom. Priznanje je bilo za tiste čase kaj krepko.

V letu 1938 je umrl vsled onemoglosti, skoraj na svojem delovnem mestu šef laboratorija nading. Haiser. Njegovo mesto je prevzel tedanji asistent ing. Strojnj. Na novo so se zaposlili v laboratoriju še Kučina Fr., Jakopič A. in Volčič L. Nedolgo zatem sta se zaposlila kot asistenta in kemika za specialne analize ing. Rupnik in ing. Hodnik.

Z pričetkom leta 1940 pa je KID sprejela za laboratorij nov kader iz srednjih šol in to Gašperin J., Perjak F., Zupan V., Fon J., Paušič M., Bernard S., Mulej J., Malec O. in Dolenc M. (Prva dva sta še danes zaposlena v OTK, ostalih pa ni več.) Za vse navedene kot preje imenovane že več let zaposlene laborante je KID pripravila analitski tečaj, katerega je vodil uspešno ing. Strojnj skozi osem mesecev po službenem času. V tem tečaju se je predelala vsa kvalitativna in kvantitativna analitska kemija in razumljivo vsa tvarina, ki je prišla v poštev za železarno. Ing. Strojnj je napravil tudi adaptacijo laboratorijskih prostorov v pritličju, tako, da je analitsko delo organizacijsko smotrnejše potekalo.

V tem času je prišlo tudi do spora med KID in Pokojninskim zavodom v Ljubljani ker prednje imenovana ni hotela izvesti za analitike prestop v nameščenski stalež in višje zavarovanje, ako ravno je bil od strani zavoda komisijski ogled pozitiven. (Pozneje se je to zgodilo.) Ob tej priliki je bilo odkazano tudi službeno razmerje asistentu ing. Hodniku, ker se je potegoval za laborante - analitike.

Proti koncu leta 1940 se je zaposlil v laboratoriju ing. Dermelj. Takoj ob okupaciji leta 1941 je moral pobegniti pred aretacijo v Ljubljano šef laboratorija ing. Strojnj. Njegovo mesto je prevzel ing. Dermelj. Koncem leta 1941 se je poleg kem. oddelka ustanovil nov oddelak t. j. metalurški in glavni šef teh dveh oddelkov je bil ing. Orosy. Šef novega metalurškega oddelka je bil ing. Kotnik. Kot sodelovca tega oddelka sta bila Ručigaj I. in Smolej Fr. Kako pa je šel razvoj v tem oddelku do danes, pa bosta navedenega sigurno spregovorila.

V času okupacije v letih 1941-45 so v laboratorij prihajali in odhajali vedno novi ljudje, celo dva Francoza se je zapo-

slilo. Predvsem pa se je začela zaposlitev žena, okupator je pač računal na vse. Izmenjalo se je 43 oseb.

Pod vodstvom ing. Dermelja se je šele začel pravi razvoj kadra v kemičnem laboratoriju. Ker so bile dane možnosti, si je starejši kader nabavil po njegovem nasvetu v to stroko spadajočo literaturo. Krepko se je je posluževal in s tem izpopolnjeval v analitskem delu. Pod okupacijo je ing. Dermelj ogromno naročeval iz Nemčije potrebnih ali za takrat še ne potrebnih aparatov, tehtnic, kemikalij, steklovine in porcelana in to res v taki meri, da smo še dolgo let po okupaciji imeli dosti vsega, celo po nalogu CM odstopali istega Zenici, Sisku in tako dalje. Žal pa mu je že proti koncu okupacije glavni šef ing. Orosy prepovedal vsako naročilo materiala in tudi že nekaj naročenega odpovedal, drugače bi mi dobili še lepe in danes nam koristne pripomočke. Iz tega mesta se naša skupnost, predvsem pa starejši analitiki lahko zahvalimo navedenemu za njegovo dalekovidnost za nabavo tako dragocenega materiala, s katerim smo se kot rečeno, še dolgo let po vojni okoriščali.

V osvobodilni borbi so iz kemičnega laboratorija sodelovali: Smolej Tine, Sodja Ivan, Dornik Milan, Zupan Vinko, Pesjak Franc, Mulej Janko in Miceli Leo, vsi navedeni razen zadnjih dveh, so še danes člani OTK.

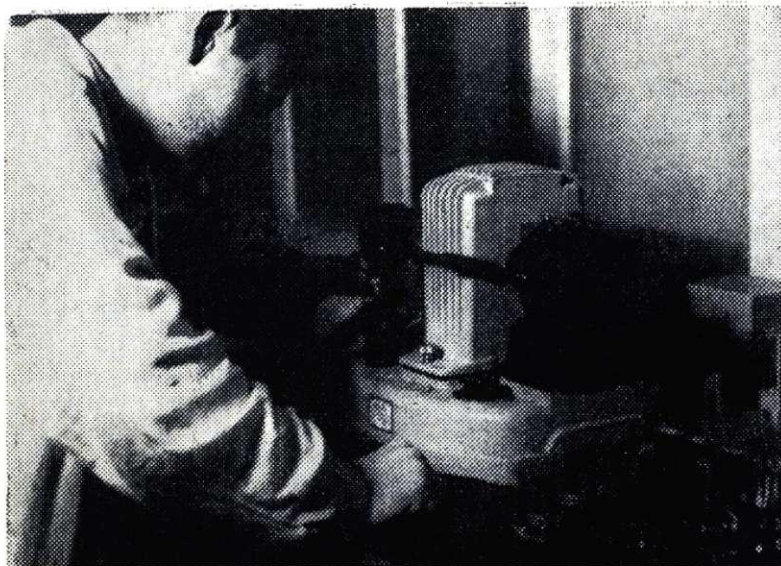
Prišla je svoboda, nastopil je nov čas udejstvovanja v svobodni jeseniški železarni. Tudi v kemijskem in metalurškem oddelku, ki se je preimenoval v skupno ime OTK, je zavel nov mladostni duh dejavnosti. Prvi šef OTK je bil tov. Terseglav V. Šef kemijskega oddelka ing. Dermelj, šef metalurškega inž. Eksel Neža.

Po daljšem trudu in vsekakor upravičeni želji ing. Dermelja in po velikem razumevanju vodstva železarne je uspelo pridobiti takratne prostore — bivše risalnice nad sedanjim metalurškim oddelkom — za kemijski oddelak. Tu se je pričel razvijati pod vodstvom navedenega nov analitski kader. Uvedel je laborantsko šolo, katero je posečalo skozi dve leti 25 mladih ljudi z dokončano nižjo srednjo šolo in tudi več. V tej dobi kvalitetnega vzpona je analitsko delo slonelo še vedno na starejšem kadru, ki se je moral vsled velikega razvoja kvalitetne produkcije železarne nenehno izpopolnjevati z določevanjem elementov po različnih analitskih metodah za vse ono, kar je navedeno v uvodnem odstavku.

Ko so gori navedeni mladi ljudje dovršili omenjeno laborantsko šolo, so se postopoma zaposlili po obratnih laboratorijih, ki so jih medtem ustanovili, t. j. poleg glavnega in martinskega laboratorija še laboratorij za šamotarno in tehnološki laboratorij, seveda so vsi delovali pod kemijskim oddelkom v sestavi OTK, kar je še danes. Ker je širom domovine primanjkovalo še vedno sposobnega analitskega kadra je ing. Dermelj ponovno organiziral 3-letno laborantsko šolo, to pa že v sklopu MIS. V to šolo je bilo sprejetih več mladih ljudi iz drugih železarn. Žal pa je bilo v to šolo sprejetih večina ženskega kadra, ki po svoji naravni dejavnosti nenehno razumljivo odpada.

Pri delu v kemičnem laboratoriju Foto: Torkar

Delo s fotometrom v kemičnem laboratoriju Foto: Torkar

V gori navedene prenovljene in razširjene prostore za glavni laboratorij je uspelo ing. Dermelju tudi martinski laboratorij vzeti pod isto streho, to pa največ vsled tega, ker prostor v martinarni že dalj časa iz zdravstvenih razlogov ni odgovarjal svojemu namenu. Uvedel je tudi organizacijo pripravo vzorcev. Do tedaj so morali analitiki sami vrtati in pripravljati vzorce, iste hoditi iskat na teren po vagonih ali obratih in s tem zapravljati dragocen čas. Razširjeno analitsko delo pa tega ni več dopuščalo.

V tem razdobju je prišlo v železarno tudi nekaj mlajših inženirjev kemije, največ po nalogu CM, vendar pa je treba priznati, da razen par izjem njihova delavnost ni bila na višku, so si pač želeli aktivnosti v produktivnih obratih. Vsa specialna dela so prepuščali starejšim analitikom z motivacijo, da imajo pač več prakse ali s pripombo, da ne stavijo svojih podpisov za analizo, v katero niso sigurni. Torej enostavno se niso hoteli truditi z analitskim delom.

Nenehno so se spreminjale metode dela, produkcija je priganjala za čimprejšnje in točnejše analitske rezultate. Življenjski prostor v kemijskem oddelku je postal premajhen. Ing. Dermelj je organiziral leta 1949 s pomočjo obratnih organizacij v svojem oddelku udarniško delo za prizidavo novega dela laboratorija (istočasno so zgradili spodaj tudi današnjo mehanično delavnico OTK). Vsi zaposleni v kemijskem oddelku od starejših pa do mlajših so se izkazali pri tem udarniškem delu in pridno pomagali poklicnim zidarjem. Največ zaslug sta imela navedeni in tov. Ravnik Lado, ki je ves prosti čas porabil za dograditev novega objekta. Obstojeca stavba OTK se je tako podaljšala proti staremu gasilnemu domu v naši železarni.

V ta novi prostor se je naselil leta 1950 z vsemi svojimi aparaturami — preje na mali prostor v glavnem laboratoriju stisnjen — tehnološki laboratorij.

Martinski laboratorij se je moral še enkrat leta 1951 preseliti iz glavnega laboratorija v martinarno v nove prostore to pa v glavnem vsled prepočasne dostave vzorcev po pripravljavih in delno tudi nekih kombinacij med vodstvom martinarne in analitiki martinskega laboratorija.

Leta 1952 je odšel iz jeseniške železarne na novo službeno mesto v Ljubljano ing. Dermelj. Njegovo mesto je prevzel asistent ing. Kovač, ki je vodil kemijski laboratorij dve leti. Nato je prevzela to delo ing. Tomaževa.

V tem času je odšel na službeno potovanje v inozemstvo šef OTK in ker je bilo že predvideno, da bo po vrnitvi prevzel važnejše delo v naši železarni, je zasedel mesto šefa OTK ing. Novak Jože, do tedaj šef E peči. Pod njegovim vodstvom se dejavnost metalurškega kot kemijskega oddelka nenehno utrjuje.

Po enoletnem vodstvu v kemijskem oddelku ing. Tomaževa je njeno mesto prevzel ing. Sotlar, ki je zelo pospešil foto-

metrično delo v jeklarskem laboratoriju, priznal pa je sam, da je to delo lahko izpeljal, ker je imel na razpolago sposoben analitski kader.

Prvi fotometer znamke »Pulfrich« je nabavil že kot rečeno med okupacijo ing. Dermelj, vendar smo ga pričeli uporabljati šele po vojni leta 1950, seveda smo zanj naročili še odgovarjajočo »foto celico«, ki je do tega časa ni imel in se je nanj težko delalo. V letu 1954 pa je Uprava železarne preskrbela še nujno dva novejša fotometra znamke »Spekter-Hilger«, ki služita odlično svojemu namenu. Enega od teh dveh poseduje glavni laboratorij, enega pa jeklarski laboratorij skupno s starim »Pulfrichom«.

Ker se je delo v jeklarskem laboratoriju povsem usmerilo na fotometrijske izsledke, kar je zahteval čas, ga je ing. Sotlar preselil iz martinarne v glavni laboratorij in to na mesto predčasno tehnološkega laboratorija. Za dostavo vzorcev iz jeklarne so izpeljali v glavni laboratorij zračno pošto, katera je bila v načrtu že za časa ing. Tomaževa. Tehnološki laboratorij pa je dobil svoje prostore v MIŠ-u. Tudi ta je razširil svojo dejavnost v taki meri, da bi s svojimi aparaturami in instrumenti nikakor ne mogel delovati v dosedanjem prostoru.

Koncem leta 1955 je zapustil jeseniško železarno ing. Sotlar. Od leta 1945 do 1955 je bilo zaposlenih v kemijskem oddelku šest inženirjev kemije in dve inženirki. Skoraj vsi so odšli na lastno željo na boljša delovna mesta.

Kot zgoraj rečeno, so se spreminjale analitske metode dela, iz starih klasičnih metod so prešli na sodobno potenciometrične in fotometrične metode. Seveda so gornje metode prišle v poštev le za jekla, za vse ostalo pa so še vedno ostale stare klasične metode. Vse to ni šlo kar preko noči, treba je bilo mnogo truda in potrpljenja, da se je uvedlo in do potankosti preštudiralo vsako metodo in za vsak element postavilo svojo krivuljo ter odgovarjajoči diagram. Danes si ne moremo zamisliti jeklarskega kot glavnega laboratorija brez fotometrov. Po starih klasičnih metodah, s katerimi smo delali še nekaj let po vojni, bi danes naša jeklarna ne mogla na čas izdelovati svojih kvalitetnih jekel.

V zadnjem času se v glavnem laboratoriju zelo mnogo dela na novejših analitskih metodah potom »Kompleksometrije«. Te metode so hitrejše in točnejše za apna, apnence, žlindre in kamenine, predvsem za določevanje CaO in MgO . Kompleksometrijske titracije je uvedel eden naših starejših analitikov in sedanji šef laboratorija — vodi ga zelo dobro — tov. Bernard Božidar. Z delom na teh tritracijah pa še ni zaključil, treba je izdelati postopke za več elementov, predvsem pa za rude.

Ob koncu moramo omeniti, da je jeseniška železarna ena najstarejših po svojem kvalitetnem kadru in da ima ugled ne samo v domovini pač pa tudi izven nje. V njej se je razvijal in rasel tudi kemijski oddelek in tudi on ima priznanje, kajti nenehno prihajajo leto za letom praktikantje ne samo iz šol-univerz, ampak tudi iz ostalih nam sorodnih tovarn — na prakso.

Danes ima kemijski oddelek OTK-ja naslednje laboratorije: glavni, jeklarski, tehnološki, šamotarski in oddelek za pripravo vzorcev. Vsi navedeni delujejo po svoji specifičnosti s produktivnimi obrati za čimboljšo produkcijo jeseniške železarne.

Tako nekako v kratkem povedano, se je razvijal kemijski oddelek OTK skozi desetletja. Na hitro povedano, kot rečeno, toda v življenju vendar ne tako hitro, bilo je mnogo truda in pionirskega dela za vse one, ki so že desetletja zaposleni v tem oddelku. Danes gre že vse skoraj na tekoči trak, vse je organizirano in lepo urejeno, laboratorij je eden najboljših in najmoderneje urejen v državi. Vendar pa je treba poudariti, da bo vodstvo kemijskega oddelka, odnosno OTK ali sploh Uprava železarne morala misliti na nov dotok mladega kadra ter na nove prostore, ker je OTK močno utesnjen. Ni pa kader ustvarjen kar čez noč in tega se je treba zavedati. Danes kadra v tem oddelku že primanjkuje.

Dejstvo je, da veliko v železarni zaposlenih ne ve mnogo o delu našega oddelka in njegovi važnosti za železarno kot celoto.

U. A.

Ing. Milan Marolt

Nove naprave in novi proizvodi v naši železarni

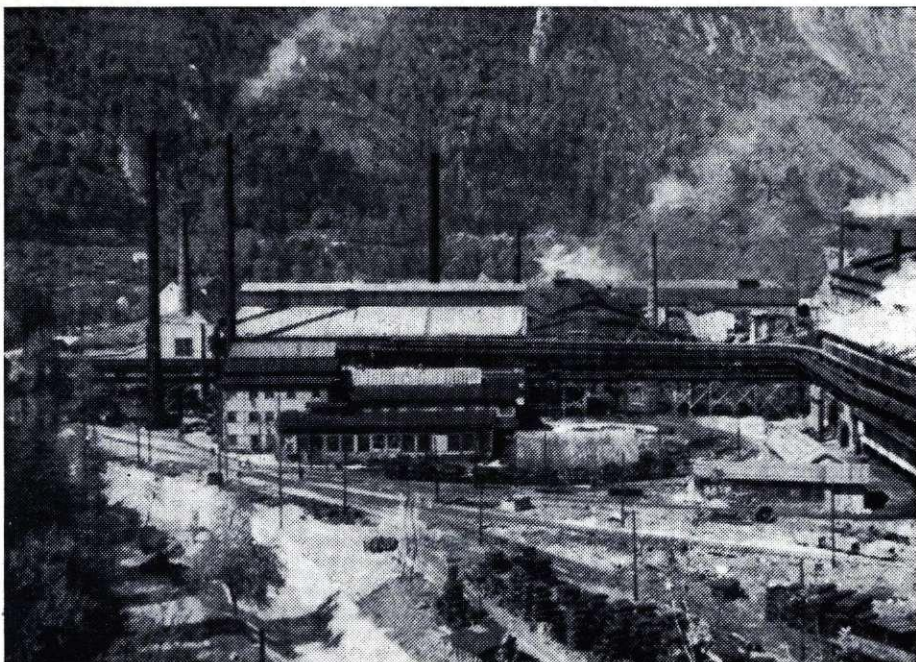
Prav bi bilo, da vsi spoznamo in poznamo naše podjetje, katerega nam je skupnost dala v upravljanje. Ne samo to; potrebno je tudi, da s podjetjem živimo in spoznamo tudi — celotno delo in in vsa dogajanja v njem. O tem je bilo napisano že mnogokaj. Manj smo pa pisali o potrebah rekonstrukcij in razvoja naše železarne. Da bi bil seznanjen ves kolektiv tudi o novogradnjah in vseh dogajanjih v zvezi z razvojem podjetja, bomo skušali bralce „Železarja“ obveščati.

Zadnja desetletja se razvija tehnika z neverjetno nagljo. Znanost je postavila na glavo nekaj osnovnih prirodnoslovnih pravil, o katerih smo se še mi učili, da so neizpodbitna. Tehnika je postavila pred nas novo obdobje v razvoju človeštva na svetu. Mi ta silni tempo razvoja tehnike doživljamo in smo mu dolžni slediti — kolikor obstoja za to ekonomska opravičenost. Vse večje zahteve trga so postavile pred naš kolektiv tudi vse večje naloge. Ne samo količinske, kupci postavljajo danes tudi kvalitetne zahteve, katere se ne da z zahtevami pred petnajstimi ali dvajsetimi leti sploh primer-

jati. Naše podjetje je pa staro. Zraslo je na surovinskih, tehničnih in ekonomskih pogojih pred sto leti. Ni vredno obujati zgodovine. V obratu imamo še vedno naprave z letnico izdelave 1900. Odveč bi bilo sedaj primerjati, kaj vse se je v tehniki izpremenilo v teh 50 letih. Pri obravnavanju stanja in vpliva na razvoj v našem podjetju moramo upoštevati stanje in razvoj v ostalih železarnah, najprej pri nas v državi, potem pa tudi v svetu.

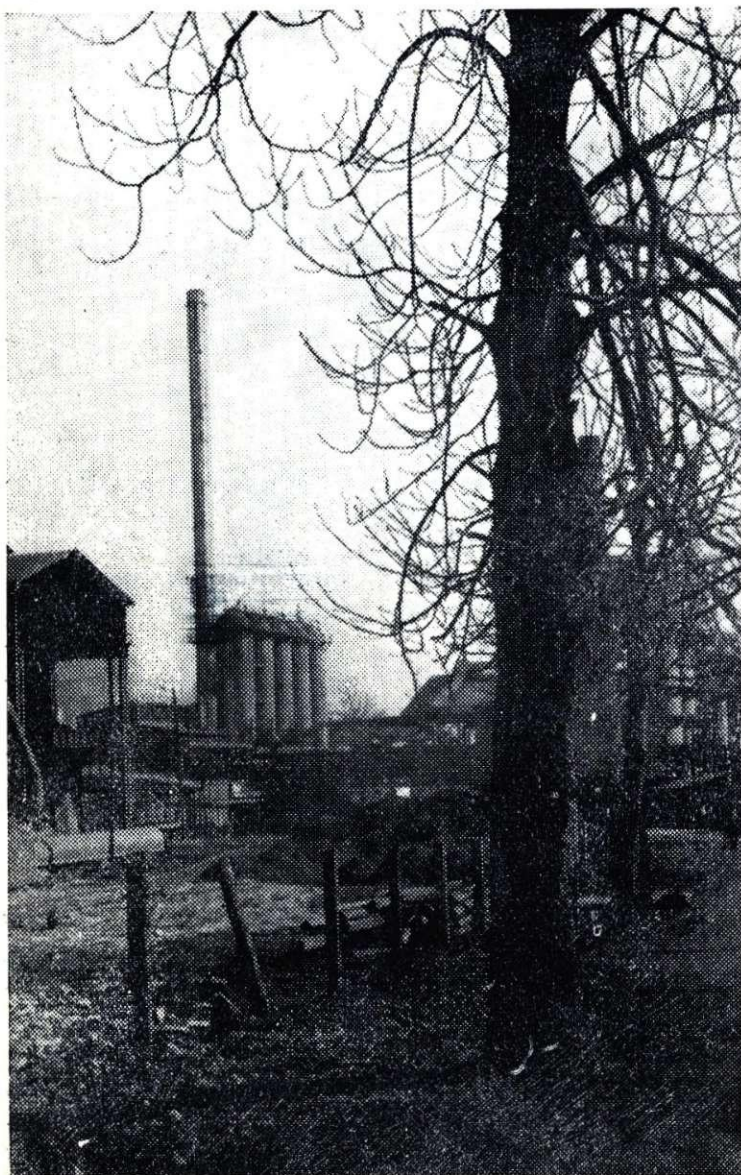
V prvih letih po drugi svetovni vojni je naše podjetje usmerilo svoj razvoj predvsem v povečanje proizvodnje. Osvojen je bil tudi nekoliko širši program proizvodnje. Na prostoru, ki je itak tesen in stisnjen med hribi, Savo, cesto ter v sredo naselja, se je proizvodnja v nekaj letih podvojila. Z ozirom na prostorne pogoje smo s tem prišli precej na konec razvojne možnosti. Tudi ekonomski pogoji govore za to, da ne bi imelo nadaljnjo bistveno povečevanje produkcije nikake gospodarske upravičenosti. Naša oddaljenost od surovinskih izvorov znatno zvišuje stroške v primerjavi z ostalimi železarnami v državi, — kot Zenica, Sisak in predvidena Železarna v Skopju. Nasprotno pa imamo dobre pogoje in možnosti za izpopolnjevanje kvalitete in razširitev proizvodna programa na kvalitetne proizvode.

Kot že rečeno, — naše podjetje je staro. Mnoge naprave, ne samo da so stare, tudi stroji niso večni, temveč je tudi proizvodnja na njih nerentabilna. V železarnah se vedno nekaj gradi, obnavlja in modernizira. To so tudi vzroki, zakaj moramo tudi mi graditi in obnavljati. Predvsem moramo paziti, da pri naši modernizaciji upoštevamo moderne in gospodarne tehnološke postopke ter naprave, da usmerimo proizvodnjo v one artikle in

Obrati, ki smo jih
zgradili na Javorniku
po osvoboditvi

Foto: Torkar

Del novih obratov, ki smo jih prav tako zgradili na Jesenicah po osvoboditvi Foto: Torkar

kvalitete, ki po svojem značaju ne spadajo v program železarn z masovno proizvodnjo, v proizvode, ki bodo več ali manj ostali vedno domena malih — kvalitetnih železarn.

Za boljšo primerjavo in pregled si oglejmo, kakšno je bilo naše podjetje v letu 1939. To nam najbolje povedo proizvodne številke:

surovo železo	50.983 ton
jeklo v blokih	124.458 ton
jeklo — litina	885 ton
profil in valjana žica	31.232 ton
pločevina	23.831 ton
predelani proizvodi	22.352 ton
šamotni izdelki	12.134 ton

Prva leta po osvoboditvi 1945 in 1946 proizvodno delo ne moremo šteti za normalno. Že leta 1947 pa je štela proizvodnja surovega jekla 158.238 ton. Pri istih kapacitetah je ta proizvodnja ostala bistveno neizpremenjena vse do leta 1951, ko je bil dosežen višek 164.229 ton.

Kaj pa smo doslej, po letu 1946, investirali? Našteli smo le važnejše objekte:

Plavž:

- kauperji z novo strojnico
- pražilne peči za siderit
- rekonstrukcija peči (profila) I. in II.
- portalni žerjav na rudnem dvoru

Jeklarna:

- 1,5 t elektro peč
- podaljšek hale in nova 60 t SM peč
- vlagalni stroji
- obdelovalnica blokov kapacitete 3000 t letno

Valjarne:

- valjarna 2400
- II. strojna peč in okrogla peč težke proge
- žarilna peč v adjustaži prof. valjarne
- ASEA žarilna peč v prof. valjarni
- žarilna peč in luščilni stroji v jeklovleku
- rekonstrukcija proge 1300, lužilnica in pocinkovalnica
- žičnica v žični valjarni
- reduktor

Predelovalni obrati:

- Preselitev v nove obrate hladne valjarne in žičarne
- 2 kontinuirni peči
- 4 globinske peči (žarilne) z napravo za zaščitni plin
- 2 zvonasti žarilni peči z žerjavom
- 2 napravi za patentiranje žice
- oprema elektrodnega oddelka z novim skladiščem

Energetski oddelek:

- generatorske peči Jesenice
- generatorska naprava Javornik
- Parni kotel Javornik
- acetilenska naprava Jesenice
- acetilenska naprava Javornik
- kisikarna Javornik
- glavna trafo-postaja Jesenice
- kalorična centrala Jesenice
- trafo-postaja Javornik

Šamotarna:

- 80 t žgalna peč in generator

Poleg tega je bilo nabavljeno mnogo obdelovalnih strojev, postavljena nova industrijska šola itd. Zgrajenih je bilo mnogo stanovanj, a še vedno premalo.

Iz pregleda investiranih sredstev dobimo sicer relativno sliko, ker so se cene v obdobju desetih let močno menjale, vendar nam more ta prikaz dobro služiti za presojo razvoja podjetja. Poraba sredstev je zajeta za l. 1945 do 1. 1. 1957 v milijonih dinarjev:

plavž	1.556
jeklarna	1.582
valjarne	6.168
predelovalni	2.207
OTK	15
energija	1.315
varilna žica	79
promet	280
opekarna	42
družbeni standard	1.954
cstalo in del. amortiz. sredstev	610

Celokupno je torej investirano ter porabljeno investicijskih sredstev in amortizacijskega fonda za zamenjavo 14.673 milijonov dinarjev.

Iz pregleda vloženih sredstev je razvidno, da smo pri investiranju mačehovsko postopali z OTK in da smo pri razvoju podjetja vse premalo pazili na vzporedno gradnjo prometa in obnove prometnih sredstev.

Uporaba navedenih sredstev nam je omogočila pod danimi pogoji sledeče proizvodne možnosti:

plavž	128.000 ton
jeklarna	229.000 ton
težka proga	110.000 ton
lahka proga	45.000 ton
žična valjarna	43.000 ton
jeklovlek	3.600 ton
valjarna 2400	60.000 ton
valjarna 1300	38.100 ton
hladna valjarna	9.600 ton
žičarna	36.500 ton
žebeljarna	8.000 ton
cevarna	10.000 ton
elektrode	3.000 ton
jeklolitina	1.000 ton
siva litina	6.500 ton
šamotarna	24.000 ton

Realne možnosti proizvodnje, ki so odvisne od razpoložljivega vložka in drugih obratnih pogojev ter od stopnje izkoriščenja koledarskega fonda, so v večini obratov višje od navedenih količin.

Pri današnjem stanju moramo poudariti predvsem neusklajenost kapacitet, da bomo mogli zlahka razumeti predloge za nadaljnji razvoj podjetja. Naj vas ne moti, če uporabljamo pri nadaljnji obravnavi nekaj zaokroženih števil. V bistvu nima to za razvoj nikakega vpliva, so pa enostavnejše za primerjavo in zadoščajo za razumevanje stanja.

Kljub zvišani kapaciteti v jeklarni, zmorejo valjarne prevažati dnevno okoli 300 t vložka več, kot ga morejo odliti v jeklarni. Račun je kratek in jasen. V tem primeru je naš letni primanjkljaj jekla ca. 85.000 ton. Seveda je nepravilno in nesmiselno računati s tem, da dobimo iz jeklarnе, če je kapaciteta te enaka kapaciteti valjarn, celotno količino namensko uporabnega jekla. Pravilno

je, da kapacitete niso „prenapeto“ izkoriščene in da imamo v odnosu na valjarne majhno rezervo. To se nanaša na jeklarno pri tako pestrem kvalitetnem programu, kakršen je naš.

Druga vrzel, ki obstoja že danes in se s povečanjem kapacitete jeklarnе nujno poglobi, je pomanjkanje surovega železa. Že današnja proizvodnja visokih peči ne zadošča potrebam. — idealnem stanju, katerega moremo ustvariti in doseči brez posebnih motenj, smemo pričakovati na visokih pečeh letno proizvodnjo ca. 140.000 t. Če računamo, da bi dosegli s Siemens—Martinovimi pečmi proizvodnjo 280.000 t, rabimo 50% surovega železa v vložku ca. 160.000 t proizvodnje visokih peči. Razlika na današnje stanje je skoraj 40.000 t/leto.

Kakšni so ukrepi, da bi izravnali naše kapacitete? Predno preidemo na obravnavanje tega problema, je prav, da spoznamo naše sedanje stanje in zvemo, kaj se trenutno dogaja v naši razvojni dejavnosti. Leto 1958 in naslednje leto sta namenjeni predvsem dogotovitvi že nakazanih in pričetih investicij.

V lanskem letu so bile dogotovljene, oziroma so v dogotovitvi sledeče naprave:

Valj. tanke pločevine:

- hladna valjarna,
- lužilnica z regeneracijo
- pocinkovalnica

Predelovalni obrati:

- 2 zvonasti peči za žarjenje trakov
- 1 patentirana naprava kapacitete 2800 t
- 2 vlečna stroja za patent. žico

Jeklarna:

- rekonstrukcija peči št. 1. oz. postviteva peči št. 1 A

V letu 1958 bo postavljen v predelovalnih obratih:

- rezervni kvarto s kapaciteto 12000 t/letno
- naprava za proizvodnjo bele pločevine kapac. 6.000 t/letno
- 1 vlečni stroj za patentirano žico.

Seveda bo poleg navedenih zamenjanih še več strojev in je predvideno več rekonstrukcij. Med najpomembnejšimi bodo manjše investicije v elektrodnem oddelku, ki bodo znatno dvignile proizvodno možnost bazičnih oplasčenih elektrod.

Kot prvo bomo obdelali naš nov proizvod: belo pločevino, to pa zaradi tega, ker moramo pričeti že sedaj s pripravami za izdelavo odgovarjajoče kvalitete jekla. Možnost za pričetek poizkusnega obratovanja bodo dane v I. 1959. Kvaliteta je zelo občutljiva in je prav, da spoznamo tako zahteve, kot tudi tehnološki postopek in napravo, katero bomo postavili v predelovalnih obratih.

Več o tem bomo posredovali bralcem v prihodnji številki „Železarja“.

Naš obisk pri Velenjskih rudarjih

Konec meseca maja 1958 je imel posvet s predstavniki občine in Železarne Jesenice tov. Leskovšek Franc-Luka. Posvet je bil namenjen raznim vsakodnevnim problemom dela in življenja v naši občini.

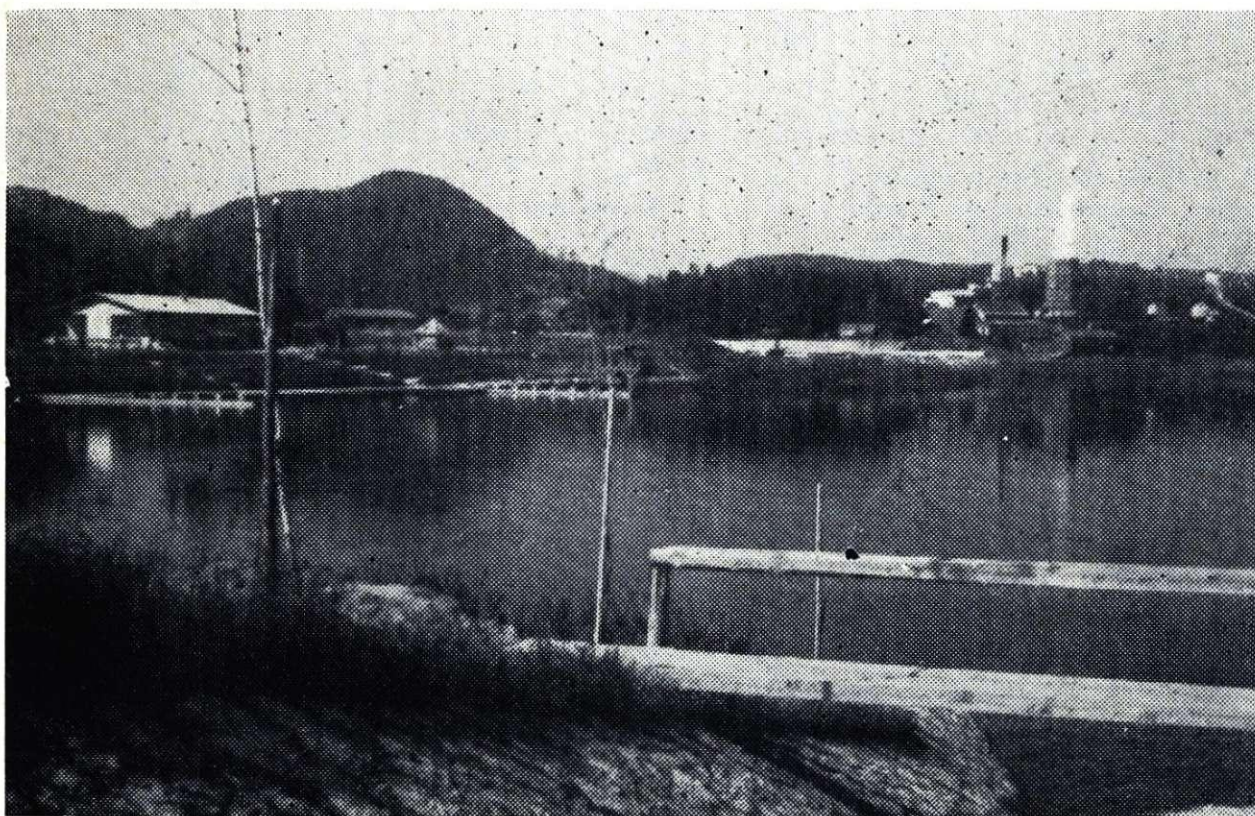
Tovariš Leskovšek je v pogovoru dal mnogo dobrih nasvetov, ki naj pomagajo napredku Železarne in komune na sploh. Med drugim smo obravnavali tudi ureditev mesta, njegove okolice in Železarne same. Veliko tega, kar nam je nasvetoval tov. Leskovšek, bi na Jesenicah z nekaj dobre volje že imeli. Med drugim je predlagal, naj bi si odgovorni ljudje iz občine in tovarne ogledali Velenje, kjer so si ljudje s pomočjo skupnosti uredili pravo novo mesto. Na raznih naših sestankih in medsebojnih pogovorih smo že večkrat govorili o Velenju v pozitivnem in negativnem smislu. Predlog tov. Luke smo upoštevali in si Velenje 8. junija tudi ogledali. Tega poučnega izleta v Velenje se je udeležilo 25 predstavnikov občine in Železarne; predsednik občine, predsedniki svetov pri Občinskem ljudskem odboru, n. pr. Svet za blagovni promet, Svet za komunalno izgradnjo, Svet za varstvo matere, otroka in družine; sekretar Železarne, sekretar tovarniškega komiteta ZKS, šef komunalnega oddelka - predstavnik sindikata in drugi.

Z rudniškim komitetom ZK Velenje smo imeli dogovor, tako da smo točno navedli imena in funkcije tovarišev, ki pridejo v Velenje, kjer naj jih čakajo tovariši z istimi funkcijami. To nam je omogočilo, da smo v vseh vprašanjih do potankosti lahko izmenjali izkušnje. Tak način izmenjavanja izkušenj, nasvetov in medsebojne pomoči se je izkazal kot najboljši.

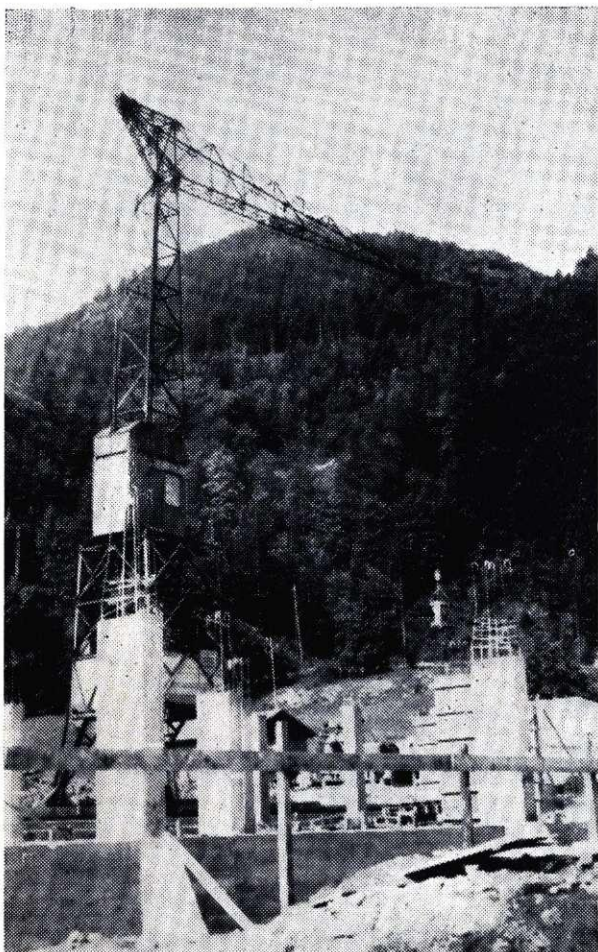
Kaj smo videli in slišali v Velenju? Po naših razgovorih pri povratku domov smo si bili enotni, da je skupnost našemu velenjskemu rudniku res posvetila svojo pozornost, kar je bilo in edino pravilno, če vemo, da je bil rudnik za staro Jugoslavijo »nepomemben«, da se je tam z izkoriščanjem naravnega bogastva ukvarjalo le par ljudi, da so bile razmere za življenje in obstoj nemogoče. Prizadevanje novega velenjskega človeka in naše skupnosti je pripomoglo k ugotovitvi,

da so pod samim Velenjem neizčrpne zaloge rjavega premoga v 170 m debelih plasteh, brez jalovine. To, kar je skupnost dala za moderno izkoriščanje premoga in za udobno življenje rudarjev, ki se jih po 400 v izmeni dnevno spusti 380 m globoko pod zemljo, bodo rudarji v kratkem času skupnosti vrnili. Torej posojilo skupnosti, ki se hvaležno njej sami v kratkem času vrača. Današnja dnevna proizvodnja znaša 6000 ton ali cca 450 vagonov. Pravijo, da to ni dovolj, pač pa hočejo dati 10.000 ton premoga na dan. V ta namen vodijo borbo vsi rudarji, inženirji in tehniki. Velenjskega rudarja občuduje danes svet, saj ima v Evropi najboljši proizvodnji učinek. En sam rudar v Velenju nakoplje 7 ton premoga na dnino, kar pomeni 3,8 ton nad evropskim povprečjem. Na Češkem n. pr. nakoplje najboljši rudar 3,2 t/m, na Poljskem 3,5 t/m itd. Tako so se naši rudarji zavzeli, da bi skupnosti dali čim več in čim prej. Ker so zaloge premoga tako ogromne, računajo, da bi v bližnji bodočnosti uredili tudi naprave za destilacijo premoga, tako, da bi skupnosti dali čim več dobrin — »rjavega zlata«.

Naša socialistična skupnost si že vsa povojna leta intenzivno prizadeva, da bi odpravila splošno zaostalost predaprilske Jugoslavije, zato je, zavedajoč se, da je treba delavcu nujno omogočiti tudi boljše in udobnejše življenje, dala Velenju sredstva za izgradnjo stanovanj in drugih komunalnih naprav. Za še udobnejše pa so si Velenjčani pomagali v glavnem sami. Ta njihova požrtvovalnost se jim danes vrača s tem, da se z veseljem, sicer utrujeni od naporega dela, podajo domov iz službe. S prostovoljnim delom so si uredili ceste, parke ob cestah, okoli stanovanjskih blokov in hiš, regulirali reko Pako, ki jim danes ne povzroča več take škode, kot nekdanj in drugo. Človek ima vtis, da iz tega, kar smo videli, veje duh enotnosti vseh občanov. Na naša vprašanja, kako ste prišli do mobilizacije ljudi za opravljeno prostovoljno delo, je bil odgovor enostaven, preprost in prepričljiv: »Mi smo delali brez izjeme — rudar, zdravnik, inženir in ostali so se našli na delu, krepko prijeli in uredili to, kar vidite pred seboj. Naši ljudje so disciplinirani, tako pri delu kot tudi doma. Začetek je bil težak. Ni manjkalo ugovorov, da je prestrogo, da je nemogoče in slično. Sedaj je pa lepo, pravijo rudarji. Mi smo zadovoljni, ker se zavedamo, da brez discipline, brez medsebojnega spoštovanja in tovarištva ne gre. V programu imamo še povečati disciplino, povečati proizvodnjo, urediti šolstvo in drugo, vse za koristi delovnega človeka. Jutri imamo širok pogovor o udarniškem delu za ureditev parkov pred higienskimi prostori za rudarje, ki so sedaj v gradnji.« Skratka povsod hočejo imeti lepo urejeno, da bo prijetno njim samim in njihovim potomcem.

Novo
Velenjsko jezero,
v ozadju Stari šaht
rudnika v Velenju

Gradbišče nove šole — osemletke na bivšem Romavhovem vrtu Foto: Torkar Franc

NA JESENICAH

gradimo stanovanja in novo šolsko poslopje

V zvezi s prepotrebno gradnjo novih stanovanj ter šolskih prostorov v jeseniški občini je sodelavec našega lista obiskal predsednika Sveta za gradnjo in komunalne zadeve tov. Lojza Božiča in ga zaprosil naj pojasni oz. odgovori na spodaj navedena vprašanja, ki bodo prav gotovo zanimala slehernega bralca Železarja.

1. V prvih mesecih letošnjega leta smo napovedali živahno gradbeno sezono. Povejte nam, ali so bile te napovedi upravičene in kako se uresničujejo?

Odgovor:

Napovedi o živahni gradbeni dejavnosti v naši občini so bile prav gotovo razveseljive in upravičene. Ta dejavnost je po znanih vzrokih v letu 1956 močno padla in le počasi spet narašča. Ne samo, da

ni bilo zadosti sredstev, ni bilo zadosti niti potrebne dokumentacije, ki mora biti po sedanjih predpisih precej obširna. Tudi kar smo gradili, nismo najboljše, ker smo gradili predrago. Zato se ni čuditi, če je to stanje prišlo močno do izraza na zborih volivcev ob priliki volitev in pozneje. Vzrok je v splošnem pomanjkanju stanovanj, trgovskih loklov ali pa raznih komunalnih objektov, skratka, na vseh koncih sama potreba in zaostalost. Mislim, da že lahko ugotovimo v tem pogledu izboljšanje. Vedeti moramo, da je to zaradi tega, ker smo našli enoten pogled na vse probleme. Po zaslugi delovnih kolektivov je bila postavljena tudi močnejša materialna baza za izgradnjo družbenega standarda in komunalnih objektov, pravočasne priprave pa nam omogočajo smotrnejše delo. Uresničevanje izgradnje Jesenic kot močnega industrijskega centra pa naj pokažejo naslednji odgovori:

2. Lepo vreme v mesecu maju je prav gotovo razgibalo delo na gradbiščih. Naštejte nam vsaj nekatera najvažnejša oz. največja gradbišča v Jeseniški občini, povejte pa nam tudi, kako napreduje delo?

Odgovor na gradbiščih smo zaradi ugodne zime zgodaj pričeli. Nekateri objekti so bili pripravljeni že v decembru 1957, zato torej ni bilo izgubljenega časa kakor druga leta. Če pregledamo stanje, lahko ugotovimo, da imamo pričeto gradnjo na 20 objektih in sicer:

Železarna Jesenice gradi 3 stan. stolpnice (Jesenice — Plavž), 2 stan. bloka (Jesenice — Plavž), 2 četvorčka (Javornik);

ŽTP Jesenice gradi 1 stanovanjski blok (Jesenice — Plavž);

PVP Jesenice gradi 1 poslov. stan. hišo (Jesenice — središče);

„Zarja“ Jesenice gradi 1 poslov. stan. hišo (Jesenice — središče);

ZSZ Jesenice gradi 1 poslov. stan. hišo (Jesenice — Plavž);

SGP Sava Jesenice gradi 1 stan. blok (Jesenice — Plavž);

Splošna bolnica gradi 1 adaptacijo (Jesenice — bolnica);

ObLO Jesenice gradi 1 šolo osemletko (Jesenice — Ukova), 1 šol. osemletko (Zirbnica), 1 tržnico (Jesenice — kolodvor), 3 vodovode (Zirbnica — Gozd Martuljek), 1 nadvoz fizk. dom (Jesenice).

Skupno: 20 objektov.

V gradnji je še dosti individualnih hiš, ki pa tu niso upoštevane. Delo skoraj povsod zadovoljivo napreduje. Razen tega je pa do konca leta v programu pričetek gradnje sledečih objektov:

Železarna Jesenice 1 samski dom (Javornik), 1 poslov. trgov. zgradba (Javornik), 5 četvorčkov (Javornik — Jesenice);

Elektro Zirbnica 1 poslov. stan. hiša (Jesenice);

ObLO Jesenice 1 poslov. stan. blok (Jesenice — kolodvor), 2 stan. četvorčka za učit. (Javornik), 2 stan. četvorčka za učit. (Jesenice).

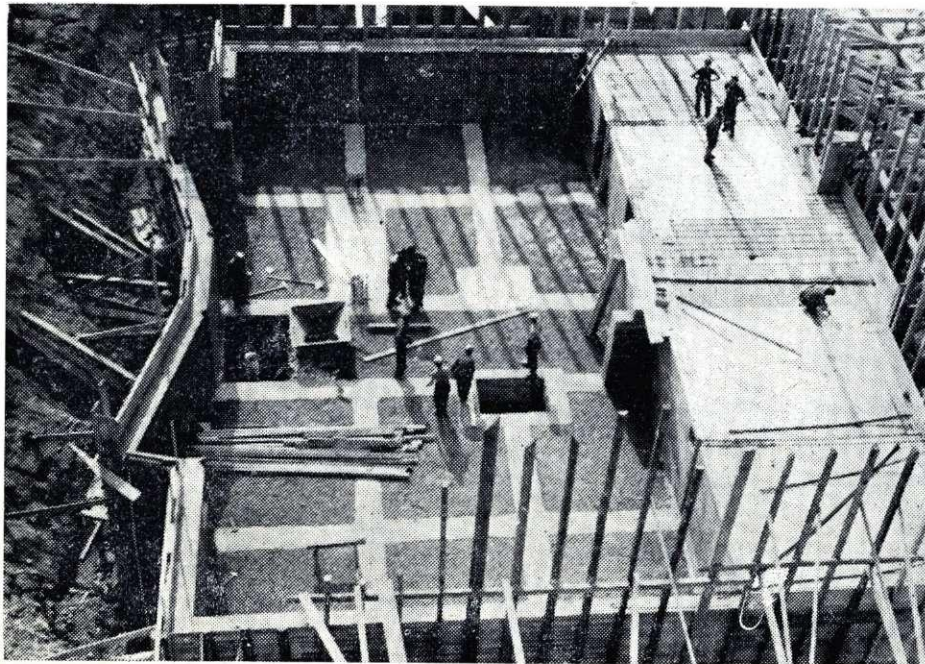
Skupaj: 13 objektov.

Poleg tega gradijo v vsej občini iz proračunskih sredstev elektrifikacijo, kanalizacijo itd. Pri tem nismo upoštevali gradnje novega podvoza za sektor Korotan — Vino Gorenjka, za kar je dosti verjetnosti, da bo pričetek gradnje v tem letu.

3. Znano je, da je bilo v letošnjem letu predvidenih za gradnjo stanovanj in drugih objektov skoraj 600 milijonov. Delavski svet naše železarnice je sam prispeval 300 milijonov. Naše bralce bo zanimalo, kako je s temi sredstvi in ali jih bo moč v celoti izkoristiti v tem letu.

gradbenih podjetij je po situaciji ob pričetku leta 700—800 milijonov din. Med tem časom želimo pritegniti k sodelovanju še nekatera podjetja, tako da bi zadostili vsem našim potrebam. Seveda je pa predpogoj, da bo v teh podjetjih organizacija in mehanizacija napredovala. Lahko trdimo, da se to tudi dogaja. Slabo je pri tem to, da ni spričo obilice dela konkurenčnega tekmovanja med podjetji, ki seveda stremijo tudi za večjim zaslužkom.

Izkoriščanje sredstev ni problematično, kolikor bomo vsi skupaj upoštevali nujnost, da je potrebno

Temelji za novo stolpnico na Plavžu
Foto: Jaka Cop

Odgovor:

To vprašanje razumem tako, da je odraz onih glasov na Jesenicah, ki so ob vsaki priliki tako „važni“, češ ali boste porabili toliko denarja? Iz gornjega prikaza je razvidno, da bo v tem letu v gradnji ca. 33 objektov večjega obsega. Če pogledamo, kako smo angažirali sredstva, vidimo, da rabimo za one objekte, ki so že v gradnji in se bodo pričeli graditi po planu v letu 1958, dobimo naslednje številke:

že v gradnji	ca. 620 milijonov
bo v gradnji	ca. 229,5 „
skupaj:	ca. 849,5 milijonov

Ta denarna sredstva, katera smo angažirali, so sredstva stanovanjskega sklada, lastne udeležbe gospodarskih organizacij, politično-teritorialnih enot, republiškega stanovanjskega sklada, zavod in investicijskega sklada. Torej imamo poleg razgibane gradnje tudi precejšnja sredstva. Kolikor bo predvidena blokacija sredstev vplivala na gradnjo, se bo potrebno temu prilagoditi. Sedaj pa najvažnejše pri tem, to so gradbene zmogljivosti. Zmogljivost

izrabiti vse zmogljivosti in ves čas, ki nam je na razpolago. Težave, ki se porajajo, pa smelo odstranjujemo.

4. Poleg stolpnice, ki jih gradimo na Plavžu in novega šolskega poslopja, je na področju naše občine še nekaj drugih gradbišč. Prosimo vas, da nam poveste, katere gradnje bodo letos v programu in katere bodo letos dograjene?

Odgovor:

Predvideva se, da bodo od objektov, katere letos gradimo, gotovi: 2 bloka na Plavžu (1 je že), 5 četvorčkov, blok ŽTP, hiša PVP, blok Save, blok ZSZ, hiša „Zarje“ ter tržnica in vrstne hiše Železarnice Jesenice, to je ca. 149 stanovanj, 28 garsonjer in 30 stanovanj individualnih graditeljev. Kako lepe številke! Borimo se, da jih uresničimo!

5. Končno smo le pričeli z gradnjo novega šolskega poslopja. Ker v naši občini primanjkuje šolskih prostorov, vlada med prebivalstvom za gradnjo novega šolskega poslopja precej zanimanja. Kako daaleč smo že z gradbenimi deli in do katere faze bo objekt dograjen v letu 1958?

Odgovor:

Gradnja novega šolskega poslopja je v polnem teku. V njem bosta dve osemletki, vsaka bo imela po 12 učilnic. Zaenkrat bo poslopje še brez telovadnice, katero pričnemo graditi v letu 1959. Do konca leta je predvidena že zasteklitev, ker je pogodba sklenjena, da bo šola izročena uporabi že za pričetek šolskega leta 1959. Naša velika skrb je, da bo to tudi res.

6. Spričo razgibane gradbene sezone po vsej verjetnosti primanjkuje tudi gradbenega materiala. Če je to res, nam povejte, ali predstavlja to pomanjkanje pereč problem naših gradbišč?

Odgovor:

Z gradbenim materialom je kritično predvsem glede opeke, vendar si bomo pomagali z žlindrino opeko, katera se po zaslugi Železarne Jesenice že proizvaja (do konca leta ca. 60.000 normalnih zidakov). Bolj kritična postajajo obrtniška dela in se pri tem kaže nerazvitost te dejavnosti na Jesenicah. Vendar upamo, da bomo tudi te težkoče prebrodili.

7. Kako je s komunalnimi deli v naši občini? Kanalizacija, popravila cest in javnih potov, vodovodi in razsvetljava? S kakšnimi denarnimi sredstvi razpolaga Občinski ljudski odbor v ta namen?

Odgovor:

Po sprejetem proračunu bi moral ObLO Jesenice razpolagati s 50 milijoni dinarjev negospodarskih investicij in 23 milijonov prispevka Železarne Jesenice za ureditev cestišča in razsvetljave na cesti Želez. postaja — tovarna Javornik. Proračunskih sredstev pa ne bo toliko na razpolago, ker je naknadna blokacija znižala znesek na ca. 32 milijonov. Trenutno niso niti ta sredstva na razpolago. Razumljivo, da se bo moral plan malih popravil temu prilagoditi. Smo pred zaključkom del na vodovodih Zirovnica, Jesenice, Gozd Martuljek. Pripravljamo dokumentacijo za vodovod Hrušica, Kočna, Podkočna, Planina in popravilo omrežja Koroška bela in Jesenice. V splošnem lahko ugotovimo, da poleg rednega vzdrževanja delovna grupa UKS opravlja dela investicijskega značaja in s tem pomaga komunalni gradnji, ki je v zvezi z objekti.

8. Kakšni so po vašem mnenju izgledi za začetek gradnje nove tržnice? Kako dolgo bo trajala gradnja?

Odgovor:

Tržnica se gradi in je rok dovršitve 31. 12. 1958. Ta objekt gradi SGP „Sava“ Jesenice, ki kaže najboljšo voljo, da bo ta rok tudi izpolnjen. Od organov družbenega upravljanja v trgovski mreži pa je odvisno, da bo tržnica po želji potrošnikov primerno oskrbovana.

9. Pred leti so začeli z gradnjo nove moderne ceste nad progo v smeri proti Javorniku. Zaradi pomanjkanja denarnih sredstev so delo na tej cesti začasno ustavili. Kako kaže glede nadaljevanja del na cesti in kako je z denarnimi sredstvi, ki so potrebni za dokončno dograditev te ceste?

Odgovor:

Tomšičeva cesta zaradi pomanjkanja sredstev ne bo mogla biti tako kmalu dograjena. Zagotovljena so samo manjša ureditvena dela.

10. Našteli ste nam že nekatera večja gradbišča v naši občini, sedaj pa Vas prosimo, da naštejete še nekatera podjetja, ki gradijo nova stanovanja, šolsko poslopje, tržnico in druge objekte. Povejte nam kaj več o tej problematiki.

Odgovor:

Podjetja, ki nastopajo pri gradnji naših objektov so: SGP Gradis, Nova Gorica, Sava, Projekt Kranj, Bled, privatno podjetje Jenko Javornik in PVP Jesenice. Poleg stanovanjske gradnje na Plavžu in Javorniku gradi SGP Gradis osemletko na Jesenicah, SGP Bled pa v Zirovnici. Ostalo je bilo povedano že v odgovorih na prejšnja vprašanja.

Sklepi 3. rednega zasedanja DS z dne 19. V. 1958

1. Delavski svet potrdi primopredajo Upravnega odbora po stanju, kakor je bilo prikazano v poročilu UO in vodij sektorjev.

2. Delavski svet se s predloženim programom dela Upravnega odbora in Delavskega sveta strinja in ga sprejme.

3. Uprava podjetja je zadolžena, da uredi odhode avtobusov, tako, da bodo koristniki imeli dovolj časa po končanem delu priti do avtobusov. To velja zlasti za avtobuse podjetja, ki vozijo proti Plavžu.

4. Uprava podjetja je zadolžena, da vprašanja točenja piva v kantinah podjetja ponovno prouči in predloži poročilo DS na prihodnjem zasedanju.

5. V zvezi s poročilom glavnega direktorja o samskih in družinskih barakah je bilo sklenjeno, da se v nadomestilo družinskih barak v bivšem internatu MIS izdela načrte in pripravi gradbena dovoljenja in material za gradnjo enostavnih stanovanj. O izvršenem delu je treba čimprej poročati DS.

6. V zvezi s sklepom X. zasedanja DS 29. marca 1958, da je potrebno ustaviti izplačevanje premij s 1. aprilom 1958 vsem tistim, za katere bi komisija za revizijo premijskega pravilnika predvidela, da se v bodoče izključijo iz grupnega premiranja, se sklene, da se eventualna ustavitev izplačil odloži do celokupnega reševanja premijskega sistema. Predlog komisije je potrebno natančno prediskutirati in je zato treba termin podaljšati.

7. Potrdi se predračun izdatkov Mojstrske šole na Jesenicah za dobo od 1. januarja do 1. septembra 1958, t. j. do konca šolskega leta s tem, da se črta postavka: ekskurzije, šport in higiena v višini 325.000 din in učila v višini 250.000 din. Po tej izločitvi navedenih postavk znaša predračun stroškov 2 milijona 121.360 din. DS naroča, da je potrebno zahtevati procentualni prispevek ostalih gospodarskih organizacij, ki imajo svoje slušatelje v tej šoli. Vloge za prirejanje ekskurzij pa bo reševal Upravni odbor za vsak primer posebej.

8. Delavskemu svetu je treba predložiti dokončno stališče o statusu MIS-a.

9. V zvezi s sklepom V. zasedanja DS od 30. oktobra 1957, da se podjetje udeleži licitacije za najetje kredita za položitev telefonskega kabla Ljubljana—Jesenice, se sklene, da se takratni pristanek z ozirom na menjanje finančne situacije anulira, kolikor pa pride do realizacije, se ponovno obravnava na Delavskem svetu.

10. Na enem izmed prihodnjih zasedanj predloži Biro za organizacijo dela v potrditev vsa od sprejetja zadnjega tarifnega pravilnika pa do sedaj novoodprta delovna mesta.

Skoraj v vseh večjih mestih imajo že stanovanjske skupnosti, zato je zadnji čas, da tudi pri nas na Jesenicah pohitimo z organiziranjem takšnih skupnosti. Naj naštejemo le nekaj mest: Beograd, Zagreb, Ljubljana, Maribor, Celje, kjer so z ustanovljenimi stanovanjskimi skupnostmi zadovoljni. Področje dela stanovanjske skupnosti je zelo široko, njen namen pa je pomagati v vseh možnih oblikah prebivalcem na svojem področju pri premagovanju in reševanju številnih problemov. V osnutku zveznega zakona o stanovanjskih skupnostih je rečeno, da je le-ta po svojem značaju takšna skupnost državljanov, ki lahko nudi res izdatno pomoč pri kritju vsakodnevnih potreb družine in ki po svojem teritorialnem obsegu ter manjšem številu prebivalcev lažje skrbi tudi za reševanje nekaterih drugih vprašanj. Po svojem značaju in možnostih pa bodo stanovanjske skupnosti lahko odločilno vplivale na razvijanje socialističnih odnosov med ljudmi kot organiziranimi potrošniki.

Stanovanjske skupnosti se organizirajo v mestih, v zaokroženih naseljih, oziroma krajih, ki obsegajo zaokrožene urbanistične celote, s potrebnimi komunalnimi ustanovami, objekti in napravami. Naloga stanovanjske skupnosti je, da ustanovi potrebne uslužnostne servise, ki naj pomagajo predvsem družini, gospodinjstvu, za vzdrževanje hiš, parkov, otroških igrišč, tu pa so še obrati družbene prehrane in pa ustanove, ki skrbijo za varstvo in vzgojo otrok. Če vse to združimo, potem lahko ugotovimo, da mora stanovanjska skupnost prispevati svoj delež k naporom za zdravo rast družine in ji pomagati iz zaostalega gospodinjstva. Prav tako pa naj bi ustvarila pogoje za normalno delo in življenje vsem članom družine v novih družbenih pogojih. Pri organiziranju stanovanjskih skupnosti je treba poudariti, da je takšna skupnost osnovana predvsem na samopomoči stanovalcev dotičnega naselja. Vse delo in reševanje nalog pa mora biti organizirano na osnovi izkoriščanja lastnih sredstev in prizadevanj prebivalcev stanovanjske skupnosti, poleg tega pa seveda tudi drugih prispevkov gospodarskih organizacij, občin itd.

Dobro organizirana skupnost mora poskrbeti, da njeni člani lahko pridejo do raznih drobnih uslug po zmernih cenah, ne da bi pri tem obremenjevali proračunske sklade občin. V osnutku zakona o stanovanjskih skupnostih je poudarjeno načelo, da družba posveča vso pozornost tem oblikam samopomoči prebivalcev. Zaradi tega bodo takšni uslužnostni servisi, ki jih organizirajo stanovanjske skupnosti, oproščeni plačevanja družbenih obveznosti. Kljub temu, da imajo stanovanjske skupnosti veliko vlogo, pa vlada v naših podjetjih za njihovo delovanje premajhno zanimanje. Člani delavskih svetov in drugih organov delavskega upravljanja bi morali ustanavljanju ter delu stanovanjskih skupnosti posvečati večjo pozornost, kajti vedeti je treba, da bodo prav te skupnosti v veliki meri pomagale tudi njihovim družinskim članom. Dobre stanovanjske skupnosti lahko na svoj način vplivajo tudi na produktivnost dela v tovarni in drugih ustanovah, kajti

Kakšna naj bo stanovanjska skupnost?

svojo vsakodnevno obveznost opravijo dobro le primerno spočiti delavci in uslužbenci, skratka ljudje, ki jim družinske razmere ne delajo velikih težav in problemov. Takšne težave in probleme pa poizkuša reševati in urejati prav dobro organizirana stanovanjska skupnost. Po vsej pravici lahko zapišemo na koncu tega sestavka, da bi takšne skupnosti nujno potrebovali prav pri nas na železarskih Jesenicah. Ustanavljanje takšnih skupnosti ne bo problem, če bodo zainteresirani za to vsi merodajni forumi, prav posebno pa še člani organov delavskega in družbenega upravljanja.

Zadnje narcise v Jeseniških rovtih Foto: Matevž Mikelič

BESEDA MLADIH ŽELEZARJEV

UTRINKI S VII. MLADINSKEGA FESTIVALA

Mladina je svečano praznovala svoj največji praznik, Dan mladosti, dan veselja in pesmi pred dolgo potjo skozi življenje, praznik delovnih zmag in novih poti v bodočnost, dan vere v še lepšo prihodnost mladih Jugoslovancev.

V naši občini se je mladinski festival že ukoreninil in postal mogočna manifestacija zdravja, volje in moči naše mladine. Mladina slavi svoj praznik skupaj z našim maršalom, tov. Titom in tako najlepše izraža svojo hvaležnost velikemu voditelju za lepo, svobodno življenje, ki ga je priboril mladini z borci jugoslovanskih narodov. Mladina se veseli s Titom, Tito se veseli z mladino!

Mladinski festival je bil tako obširen, da bi le težko popisali vse številne prireditve. Športniki vse občine so pomerili svoje moči na številnih tekmovanjih, »Svobode« in prosvetna društva so s svojimi mladimi člani prirejela predstave, gostovala po občini, tako da je bil program dokaj pester. Prav gotovo pa bo program bodočih festivalov še bolj razgiban, da bo postal prava revija delavnosti mladine naše občine.

Pionirska slikarska razstava

To je bilo pravo presenečenje. Le pri-
znajmo, da nismo vedeli, da je v naših
malčkih skrito toliko smisla in nadarje-
nosti in znanja! Prenekatera slika je po-
kazala svet v tisti luči, v kakršni ga vidi
pošteno, od modernih slikarskih prije-
mov še nepokvarjeno otroško srce. Med
mladimi slikarji se je odražalo nekaj vid-
nih talentov, čeprav ni bil nihče slab.
Presenečajo pa dokaj izdelana dela mla-
dega Čeha, Zorka, male Hutarjeve in še
nekaterih. Razstavljeni dela pričajo o
prizadevanju profesorjev in učiteljev,
zlasti pa še o moderni metodi prostoroč-
nega risanja, ki ga v okviru Mestne
knjižnice poučuje tov. Bedič. Nova meto-
da daje otroku možnost izraziti vso fan-
tazijo, brez togih šolskih linij in utesnje-

Mladina pleše pod košato lipo
na Pristavi Foto: Krčelj

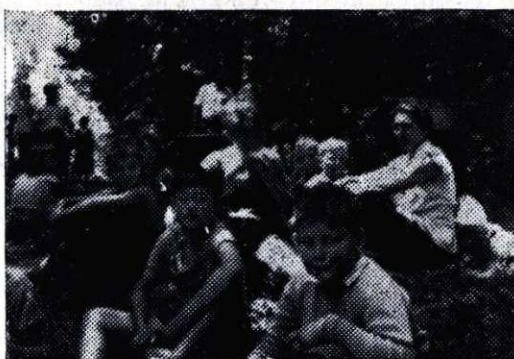

nih vzorcev. Treba pa bo precej pozor-
nosti, da taka huda »demokracija« s čopi-
čem in barvami ne bi zavedla otroka k
podcenjevanju pravih form in naravne
estetike, ki jo v današnji umetnosti že
močno manjka. Vsekakor pa nam mladi
risarji mnogo obetajo in želimo še več
podobnih razstav.

Slikarska razstava Jožeta Maleja

Na Javorniku je v času mladinskega
festivala razstavljal svoja dela slikar-
samouk Jože Malej. Takih razstav, kjer
bi razstavljal domačin samostojno, je na
Jesenicah malo ali pa skoraj nič. Zato je
bil Malejev korak dokaj drzen in smel.
Strokovne ocene razstave ne kaže dajati
na tem mestu. Mladi avtor je še na poti
k lastnemu oblikovanju in ta pot je še
tako dolga, da bi ne bilo prav, soditi
dela tukaj z ostrejšimi kriteriji. Pri obi-
skovalcih so bila razstavljena dela (31
olj) lepo sprejeta, zlasti so se odlikovala
olja: Mak, Tihožitje in Kranjska gora,
obiskovalcev pa je bilo okoli 4000. Po-
trebno je dodati nekaj besed raznim ko-
mentarjem, zlasti še tistim, ki so jih iz-
rekli nekateri slikarji-amaterji. Očitki, da
so dela le preveč podvržena vplivu raz-
glednic in kopiranja, so deloma upravi-
čena. Tu bo moral mladi slikar zaorati
popolnoma nove brazde. V barvni kom-
poziciji pa dosti obeta. Nasveti, da bi se
izpopolnil v kakem tečaju, so pravilni,
le da takega tečaja naš »Dolik« trenutno
nima. Ob dobrem strokovnem vodstvu bi

Partizansko kosilo na Pristavi
Foto: Iskra

se Malej prav gotovo razvil v dobrega
amaterskega ustvarjalca, zlasti še, če bi
mu uspelo najti svoj lastni izraz in vse-
bino. Sedanja razstava pa je bila le še
malo preuranjena. Imela pa je svojo do-
bro stran, slikarju je vlila še več volje
do nadaljnjega dela, občinstvo pa je raz-
gibala z različnimi mnenji in sodbami.
Treba bo čim več različnih slikarskih
razstav, da se bo publika izpopolnila v

umetniškem okusu, potem se bo šele po-
kazalo, kaj je umetniško in kaj ne. Ne-
varno pa je, da ne bi sledili »poceni«
okusu, ki žal še vedno prevladuje med
ljudmi. Zavoljo tega bi bilo potrebno
strokovno šolanje in vodstvo mladih ta-
lentov, da bi našli pravo pot do zdrave
in plemenite umetnosti, ki bi dostojno
predstavljala našo delavsko kulturo. To
pot bo moral ubrati tudi slikar Malej, če
bo hotel doseči tisto, kar lepote željni
ljudje pričakujejo. Razstava je lepo do-
polnjevala številne festivalne prireditve.

Skriti talenti in tekmovanje v znanju

V okviru festivala je bila tudi zanimi-
va prireditev v Fizikulturnem domu. V
tekmovanju ekip so se kosali mladinci
v poznavanju zgodovine NOB, življenja
našega maršala in pa v poznavanju teh-
nike. Zmagala je ekipa jeseniške gimna-
zije. Presenečeni pa smo bili nad talenti.
Mladi Fajfar z Javornika nam je s pre-
senetljivim talentom povedal, kot pravi
gledališki igralec, Prešernovo pesem »Po-
vodni mož«. Z lepim oblikovanjem govo-
ra in dramatskim stopnjevanjem je raz-
vnel številne gledalce in je zaslužen
zasedel prvo mesto. Tudi med ostalimi
talenti je bilo nekaj prav prijetnih pre-
senečenj. Organizacija je bila že dosti
boljša od prejšnjih podobnih tekmovanj,
vendar se je sem in tja še kaj zataknilo.
Predvsem bi kazalo skrbneje sestavljati
komisijo in obvezno postaviti tudi ko-
misijo iz publike. Zanimanje za take pri-
reditve pa je veliko in bi lahko postale
stalna oblika izživljanja naše mladine in
koristna vzpodbuda k izpopolnjevanju
znanja in kulturnega udejstvovanja.

Mladinsko veselje na Pristavi

Letošnje prireditve v okviru VII. mla-
dinskega festivala jeseniške mladine so
bile zaključene s prireditvijo na Pristavi
v Javorniškem rovtu.

Vodstvo mladinskega festivala se ni
zmotilo, ko se je odločilo za Pristavo,
kajti partizanska vasica Javorniški rovt
postaja iz leta v leto bolj znana, ne samo
med prebivalstvom Javornika Jesenic,
temveč poznajo lepote tega kraja pla-
ninci in ljubitelji gora tudi iz drugih
krajev.

Na Pristavi in v njeni okolici je po-
sebnost v mesecu maju, ko je tam
vse polno belih, dišečih narcis.

Pred vojno Pristava ni bila dostopna
v tolikšni meri preprostim delavcem in
mladini kakor v današnjih časih. Pristava
je bila takrat namenjena le ožjemu krogu
delničarjev bivše KID, ljudem, ki so se
prištevali k tako imenovanim »boljšim«.

Na Pristavi so tekmovali pionirji - modelarji iz Gozd Martuljka in Javornika
Foto: Stanko Noč

V zadnjih letih, odkar imajo javorniški planinci na Pristavi svoj dom, pa je vse drugače. Mladih ljudi tam nikoli ne manjka, prav posebno pa ne ob nedeljah. Navada je že, da prebivalci Javornika, Koroške Bele, pa tudi Jesenic obiskujejo Pristavo prav ob rojstnem dnevu tovariša Tita. Lani je pionirski odred Zupana Jožeta - Ježka iz Koroške Bele organiziral pohod po poti partizanskih kurirjev, letos pa so to prireditev priredili v okviru VII. mladinskega festivala. Tako je letos hodilo po poti, ki so jo skoraj vsak dan prehodili partizani, cca 2000 pionirjev, starejši borci, vodiči pa so pionirjem z Jesenic, Javornika in Blejske Dobrave pripovedovali zanimive dogodke iz partizanskih dni. Z njimi so po dolgih letih spet obiskali tista mesta, kjer so bile borbe z okupatorji in kjer so bila začasna bivališča, »logarji«, naših partizanov. Nekaj sledov je ohranjenih še danes. Pionirji so bili organizirani v bata-

ljonih, ki so nosili imena slavnih partizanskih enot iz druge svetovne vojne.

Po prihodu na Pristavo je bilo za udeležence partizanskega pohoda pripravljeno kosilo, potem pa so bila na programu razna tekmovanja.

Na Pristavi ni manjkalo prostora, zato je bilo kar precej tekmovalnih ekip. Bil je pravi živ-žav. Naj omenimo tekmovanje v streljanju. Pionirji iz Javornika so spet potrdili, da imajo že pravo tradicijo v strelskem športu in da spadajo med najboljše pionirske strelce na Gorenjskem. Tudi tokrat so si priborili lep pokal. Med pionirji vlada zanimanje tudi za tekmovanje z jadralnimi modeli. Tekmovali sta dve ekipi pionirjev, iz Gozd Martuljka in Javornika. Pokazalo se je, da so pionirji z Javornika šele začetniki, medtem ko so njihovi vrstniki iz Gozda v gornjesavski dolini bolj vešč pri ravnanju z modeli. Kljub temu pa je bila razlika le malenkostna, čeprav so dvoboj odločili pionirji iz Gozda v svojo korist.

Tekmovanje z jadralnimi modeli je organiziral aeroklub pod vodstvom predsednika tov. Novaka Gregorja, Franca Ladota, Odarja Janeza, Smagina Vlada, Kusa Jožeta. Lepo sončno vreme je omogočilo več lepih poletov, ki so navdušili skoraj tisočglavo množico mladih gledalcev.

Poleg streljanja in tekmovanja z jadralnimi modeli so pionirji tekmovali tudi v odbojki. Žal se je tekmovanja udeležilo premajhno število ekip, sicer bi utegnili biti to tekmovanje še bolj zanimivo.

V zgodnjih popoldanskih urah so pionirji odšli s Pristave domov, polni lepih doživetij, na Pristavi pred Planinskim domom pa se je nadaljevalo mladinsko ve-

selje. Na okrogli, gladki plošči pod košato lipo so zaplesali pravi »ringa-raja« ob zvokih domačih polk in valčkov.

Da je prireditev lepo uspela, je v veliki meri pripomogla organizacija Zveze borcev, ki je imela s pripravami polne roke dela. Člani omenjene organizacije in pa seveda planinci ter člani ostalih organizacij z Javornika in Koroške Bele so vložili veliko truda in naporov, da je prišlo na svoj račun skoraj dva tisoč pionirjev iz našega železarskega revirja, ki se bodo še dolgo spominjali lepega sončnega dne, ko so praznovali rojstni dan tovariša Tita, nasmejani in veselo razpoloženi.

Zveza komunistov je tudi tokrat izpričala, da je nobene težave in viharji ne morejo odvrniti od jasno začrtane poti socialistične izgradnje ali omajati njenih enotnih vrst.

Tovariš Tito

na VII. kongresu ZKJ v Ljubljani

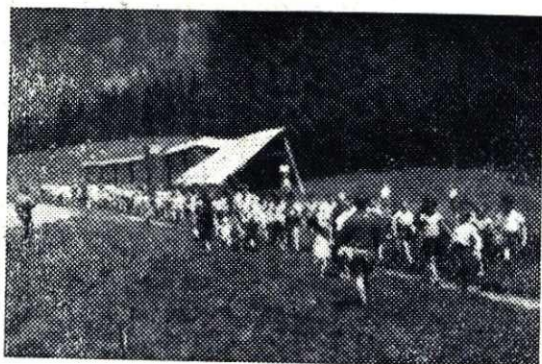
Kakor so strnjene in prekaljene vrste komunistov, so strnjene tudi vrste našega ljudstva, ker je enotnost ZKJ, izraz enotnosti in teženj ljudstva, kar je zanesljivo poročstvo, da smo na najboljši poti.

Tovariš Tito

na VII. kongresu ZKJ v Ljubljani

Pionirji se vračajo s partizanskega pohoda

Foto: Lojze Krčelj

To je naloga, ki so si jo dali člani občinskega odbora Ljudske tehnike in so jo že začeli uspešno reševati. O tem pričajo številne prireditve, zlasti še v dnevih mladinskega festivala. Zelo pestro je bilo tekmovanje najmlajših s skiroji, ki se ga je udeležilo 280 tekmovalcev od 4 do 10 let starosti. Zmagovalci so prejeli lepa darila, vsi ostali udeleženci pa razne sladkarije. Darila so prispevala razna trgovska podjetja in ustanove pa tudi direkcija naše železarne, sindikat železarne in občinski odbor sindikata. Tako razumevanje je res vzbudilo pravo navdušenje. Tudi organizacija tekmovanja je bila odlična.

Naši modelarji tudi niso držali križem rok. Tekmovali so na Pristavi s 25 tekmovalci. Zmagali so pionirji šolskega krožka Gozd-Martuljek, ki jih je vredno pohva-

liti. Zanimivo tekmovanje si je ogledalo preko 2000 izletnikov na Pristavi.

V istem času so imeli razstavo tudi fotoamaterji in radioamaterji. Obe razstavi sta bili na Koroški Beli.

Fotoklub Jesenice je izvedel pod vodstvom priznanega fotoamaterja tov. Torkarja tečaj za mladince A razreda. Po mnenju vodje tečaja so mladinci prav presenetili s pokazanim znanjem, kar je dokaz, da se naša mladina zanima za amatersko tehniko in se briga za tehnično izpopolnjevanje.

Avtomoto društvo Jesenice ima dosti lepo zgodovino, zlasti pa se odlikuje po tem, da organizira letno 3 do 4 redne šoferske tečaje. Pred kratkim pa je društvo organiziralo tudi ocenjevalno vožnjo Jesenice—Podvin—Bled—Jesenice, v

kateri je zmagal Jože Kunčič iz mehanične delavnice v železarni.

Avtomoto društvo Rateče-Planica je še mlado društvo, ki pa že marljivo dela. Pripravilo je tečaj za motoriste, tekmovanje s skiroji in druga tekmovanja.

Tudi šolska mladina se pridno udeležuje na različnih področjih LT. Pionirji imajo veliko veselja do takega dela. Zlasti so delavni v šoli Gozd-Martuljek, na Koroški Beli, kjer delujeta dobro vodena krožka za radio- in fotoamaterje. Tudi na Hrušici imajo svoj šolski krožek, pričeli pa so tudi na šolah v Kranjski gori in Planici. V naši občini je vključenih v vrste LT že nad 1500 mladine.

Z priključitvijo Aerokluba k LT smo dobili spet novo področje, ki bo za našo mladino zelo vabljivo. O zanimanju pričajo že številni modelarski krožki.

Za letošnjo jesen pa pripravlja občinski odbor LT mladini prijetno presenečenje, javno oddajo »Pokaži, kaj znaš!« iz področja tehnike in znanosti. Štirje člani pa bodo v poletnih mesecih odšli kot instruktorji na cesto »Bratstva in enotnosti«.

Z vsemi silami je začel občinski odbor LT uresničevati sprejeti sklep — približati tehniko mladini! **O. Š.**

1958

V okviru prireditev VII. mladinskega festivala je bil tudi dvoboj telovadnih vrst iz Ljubljane in Jesenic. Zmagali so telovadci iz Jesenic.

Foto: Torkar

Rjazancev Aleksander

Odkritje starega plavža KID na Savi

Na pobudo Upravnega odbora Stalne razstave (Tekniški muzej) pri Železarni Jesenice, se je začelo v letošnjem maju z odkrivanjem ostankov spodnjega dela plavža na Stari Savi. Namen teh del je obranitev kulturnih spomenikov, ki so tesno povezani z razvojem železarstva na Gorenjskem.

Plavž na Stari Savi je obstojal že 1786. leta in je bil grajen na štajerski način. Njegov prvotni lastnik je bil Ruard iz Belgije. Plavž je proizvajal grodelj odlične kvalitete, ki so ga pretalili v jeklo, ali pa ga prodajali v Tržič, Malborghet in drugam. V poznejših letih, ko je bil plavž v posesti zadnjega Ruarda, so izdelovali poleg navadnega železa še žrčalovino, ki so jo prodajali v Anglijo. Tako so

za potrebe angleških železarn pod Ruardom izvozili iz savškega plavža 6052 centov žrčalovine. To je za naše železarstvo važen zgodovinski pečat o kakovosti žrčalovine, katero so močno cenili še celo industrijsko razviti Angleži.

Po letu 1869 je savski plavž prešel v last novoustanovljene delniške obrtne družbe v Ljubljani. Takratni plavž na Savi je bil visok 38 čevljev. Ob njem je delalo 16 plavžarjev.

V poslovnem letu 1870 so za savski plavž porabili približno 80 tisoč stotov praženega jeklenca iz Savskih jam, 1600 stotov manganove rude z Begunjsčice, 52 stotov rjavega železovca in 11 tisoč stotov žlindre iz pretalilnic.

Prvotno so na Savi izdelovali običajno surovo železo in žrčalovino. Po odkritju prvega visokopečnega ferromangana na svetu, ki je bil pridobljen 1871. leta v javorniškem plavžu, pa so tudi na Savi začeli izdelovati ferromangan. Izdelavo visokopečnega ferromangana na Javorniku in Savi je uvedel prvi tehnični ravnatelj, vitez Lambert von Pantz. Iznajdba ferromangana, ki je napravil revolucijo v jeklarstvu, je prinesla KID svetovni sloves in priznanje pred ostalimi, tehnično močnejšimi železarnami v svetu.

Na vpogled in v oceno je bil ferromangan iz Save leta 1873. z ostalimi železarskimi izdelki KID razstavljen na svetovni jubilejni razstavi na Dunaju.

V času te razstave na Dunaju je v Evropi nastala nenadna sprememba — nastal je svetovni finančni polom zaradi prekoračenja vrednosti industrijskih papirjev. Svetovna kriza je zajela tudi KID. Pričele so se težave pri prodaji izdelkov stalnim odjemalcem. Za družbeno podjetje so se začeli slabi časi, ki so onemogočili nadaljnji razvoj tradicionalne gorenjske železarske dejavnosti.

Delavci pri odkrivanju nekdanjega starega plavža na Stari Savi

Foto: Torkar

V tiski je ostala edina rešitev ferromangan, ker se je obdržal na tržišču in ker je bilo po njem vedno večje povpraševanje. Ferromangan so namreč v ostali Evropi izdelovali samo v talilnih grafitnih loncih in to v neznatnih količinah, ki niso zadostovale za razvijajočo se jeklarsko industrijo.

Ob slabih izgledih glede prodaje surovega železa in jekla je bila KID prisiljena začeti z intenzivnejšo proizvodnjo ferromangana. Tako so v času največje gospodarske krize pri 40 tedenskem obratovanju na Savi izdelali:

8.035 dunajskih stotov ferromangana	20—40% Mn
500 dunajskih stotov žrcalovine	11—19% Mn
1.350 dunajskih stotov žrcalovine	8—10% Mn

Celotna proizvedena količina ferromangana je bila prodana v Nemčijo, Anglijo, Belgijo, Francijo in Ameriko.

Ker je bil plavž na Savi zastarel in neprimeren za proizvodnjo večjih količin, so ga morali na novo izzditi in opremiti z novo napravo za segrevanje zraka. Vendar prodaja ferromangana v inozemstvu ni trajala dolgo. V Franciji se je z izdelavo ferromangana v visoki peči ukvarjal A. Pourcel, ki je bil leta 1874 izdelal iz španskih rud z uporabo koksa bogatejši ferromangan od tistega, ki ga je izdelovala KID. V letu 1875 so francoske železarnе v St. Louisu pri Marseillu pričele resno konkurirati Kranjski industrijski družbi. Francoskim železarnam so sledile leta 1877 nemške in 1881 leta še angleške železarnе.

Na Savi in Javorniku je bilo več študijskih komisij, ki so si ogledale proizvodnjo ferromangana. Postopka o izdelavi ni bilo ob takratni industrijski špijonaži mogoče v celoti držati v tajnosti, čemur so sledile konkurence in slabi časi pri prodaji ferromangana.

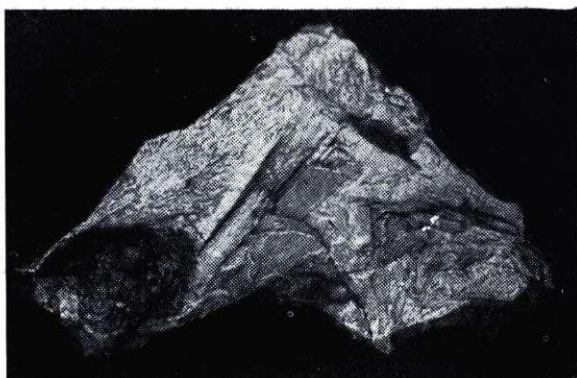
KID se je z vso vnemo trudila, da bi znižala proizvodna stroške izdelave ferromangana, kar pa ji v takratnih razmerah ni uspelo. Procent mangana v ferromanganu je sicer rasel, povpraševanje po njem pa je padlo.

V poslovnem letu 1879/80 pa so se nenadoma pokazali dobri izgledi za prodajo ferromangana v Ameriko. Iz tega obdobja prikazuje letno poročilo, da so na Savi izdelali 3273 dun. stotov 20—56% ferromangana.

Od novih upanj pa do ukinitve savskega plavža so se razmere o prodaji ferromangana in žrcalovine stalno menjale.

Iz pripovedovanj najstarejših delavcev je plavž na Savi imel izpust surovega železa vsaki dve uri po 1000 kg. Bil je zelo visok, opremljen z lesenim položnim mostom, na katerem so bile tračnice za dovoz rude, apnenca in lesenega oglja. Vsipine vozičke je gnala posebna naprava. Pravijo, da je bil plavž stalno lačen in na lakoto je opozarjala posebna signalna naprava.

Ob prebodu so železo vliвали v posebne kalupe. Strjeno surovo železo so glede na obliko imenovali štruce, ki so imele 30 cm širine in 8 cm debeline.

Pri odkrivanju plavža je bil najden kos železa, ki ga kaže naša slika

V savskem plavžu so izdelovali več vrst surovega železa kot n. pr. sivo, belo žrcalasto, grobo žrcalovino in ferromangan.

Ker so se razmere glede nabave surovin za plavž v toliki meri poslabšale, je KID začela graditi novo železarno v Škedenju pri Trstu. Škedenjska železarna je bila stavljena v pogon 24. 11. 1897. Rojstvo novega plavža ob Jadranskem morju je pomenilo smrt savskega plavža, ki so ga 1897. leta podrli.

Da bi se obranili vsaj še tisti skromni ostanki nekdanjega savskega plavža, je Upravni odbor Stalne razstave sklenil, da se obstoječi deli plavža restavrirajo. Odpiranje ostankov plavža je bilo opravljeno pod strokovnim nadzorstvom z dobro pripravljenimi načrti. Najprej je bil začrtan tloris po obstoječi risbi, ki jo brani stalna razstava ZJ, nato pa so pričeli z odkopom. Od prvotnega savskega plavža je ostal spodnji del, v katerem je bilo obzidje plavža. Notranjost prostora je bila zasuta s kamenjem, žlindro in opeko. Izkopavali so iz središča začrtanega kroga zato, da se je obranil venec oboda iz ognjevarnega materiala. Na strani proti reki Savi pa so odprli zazidani prostor, ki je nekoč služil za izpust žlindre in surovega železa. Ta prostor je od celotnega plavža najbolj obranjen, pravtako tudi dovodne zračne komore. Ko je bil nasuti material odstranjen, so previdno čistili zidovje in ostale dohode.

Pri odkrivanju plavža so našli leseno oglje, žlindro in žgano apno, ki je že karbonatiziralo. Največja želja vseh je bila, da bi našli žrcalovino ali ferromangan, vendar se to zaenkrat še ni posrečilo.

Najden je bil lep kos surovega železa, ki je na prvi pogled sličil na bogato žrcalovino, kemična analiza pa je pokazala, da gre za surovo železo sestave

C	Si	Mn	P	S
4,18	0,17	4,80	0,113	0,024

Raziskovalna in restavratska dela so še v teku.

Stalna razstava ZJ ima za najvažnejšo nalogo, da ljubiteljem železarske zgodovine obrani spomine na pretekle dni slavnega gorenjskega železarstva.

PREŠERNOVE BRIGADE

Dne 13. julija bomo praznovali petnajsto obletnico ustanovitve Prešernove brigade, ki je prehodila slavno bojno pot v bojih na Gorenjskem, Dolenjskem in na Primorskem, dokler ni 1. maja 1945 osvobodila Gorice. V počastitev 15. obletnice njene ustanovitve objavljamo naslednji odlomek iz njene kronike.

Ko se je brigada v Davči formirala (štela je 550 mož), je 13. julija 1943 krenila proti Martinjem vrhu, reorganizirani Gorenjski odred pa proti Jelovici, pri čemur mu je del brigade zavaroval cesto preko Selške doline, kjer so Nemci koncentrirali že močne sile. Naslednji dan, 14. julija 1943, se je brigada ustavila pri kmetu Magušarju, kjer se je naselil štab II. cone skupaj s štabom Gorenjske brigade, medtem ko so se bataljoni utaborili, prva dva v bližnjem gozdu, III. bataljon pa pri Logarju. Istega dne je prišlo povelje z Glavnega štaba Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije, ki še ni bil obveščen o ustanovitvi brigade, naj Gorenjski odred ne obdrži štirih bataljonov, marveč samo štiri čete in tri udarne vode. V istem povelju je Glavni štab zahteval naj novoustanovljena Gorenjska brigada krene v Ljubljansko pokrajino, spotoma pa naj razbije skupine Plave garde v Polhograjskih Dolomitih. Na podlagi tega povelja, je štab II. cone ponovno reorganiziral Gorenjski odred in priključil brigadi tudi odred neoboroženih borcev.

V tem času je brigada bila prve boje z Nemci, ki so zasedli postojanke v Selški dolini in katerih udarna moč je bila okrog dva tisoč mož. V noči od 14. na 15. julij se je I. bataljon Gorenjske brigade spopadel na cesti z nemškimi zasedami in jim prizadejal 16 mrtvih, zaplenil strojnico, tri puške in dva zaboja municije, nato pa zasedel položaje okrog Prtovča. Nemci so takoj nato, dne 15. julija, napadli I. bataljon na položajih. Bataljon je napad odbil brez izgub in se ponoči premaknil preko ceste na Žbonto, kjer se je združil z ostalo brigado. Od 15. do 20. julija je bila brigada brez stika s sovražnikom razen čete, ki je šla v prehranjevalno akcijo v Železnike in naletela na nemško zasedo, s katero se je spopadla, nato pa se umaknila brez izgub.

Dne 20. julija 1943 so Nemci iznenadili brigado na položajih okrog Marinkovca, gorske kmetije pod Blegašem. Nemcem je uspelo razkropiti del brigade in jo vreči s položajev okrog Marinkovca proti nekdanji italijanski meji. Blažev bataljon se je premaknil čez mejo na primorsko stran, kjer ga je 21. julija napadlo okrog 5000 Italijanov, ki so bataljon obkolili. Kljub temu pa se je bataljon prebil iz obroča s štirimi mrtvimi in tremi lažje ranjenimi. V teh bojih so Italijani izgubili petdeset mrtvih in okrog dvesto ranjenih. I. bataljon je bil v času teh borb okrog Prtovča in je štab brigade iskal z njim zvezo. Istočasno je štab brigade poslal neko četo na Blegaš, a se ni mogla vrniti. Prav tako tudi ne četa, ki je šla v zasedo.

Naslednje dni so se iskale in zbirale skupine, ki so bile 20. julija oddvojene od glavnine brigade. Dne 24. julija se je vrnil bataljon, ki se je boril z Italijani na primorski strani meje. Brigada se je premaknila na nove položaje in uredila razbite enote. Prav tako je vzpostavila zvezo z I. bataljonom, ki se je še vedno mudil v okolici Prtovča, in s štabom II. cone s katerim od 20. julija ni imela nobene zveze. Prav tako se je 24. julija vrnila četa, ki je bila poslana na Blegaš.

Kljub temu, da so močne nemške enote od 20. do 28. julija nenehno zasledovale, se je le-ta ponovno urejevala in se pripravljala za pohod na Dolenjsko. Dne 29. julija 1943 je brigada ob osmih zvečer zapustila položaje pri Marinkovcu, odšla proti Blegašu in zavzela položaje nad Globelom. Naslednji dan ob pol sedmih zjutraj je prišel neoboroženi odredni bataljon, ki naj bi orožje dobil na Dolenjskem. Nato pa je brigada krenila zvečer na Blegaš in se utaborila na južnem pobočju. Dne 31. julija zvečer je zapustila taborišče in krenila po blegaški cesti proti Žirovskemu vrhu in dne 1. avgusta 1943 ob petih zjutraj prekoračila poljansko cesto med Hotavljami in Gorenjo vasjo, nato pa nadaljeval svoj pohod po vojaški cesti preko Žirovskega vrha do kote 961 na Golem vrhu, kamor je prišla ob dveh popoldan in ostala tu čez noč. Nemci so brigado zasledovali in budno opazovali njene premike. Morali so slutiti, kam je bila brigada namenjena in so začeli obkoljevati Žirovski vrh. V noči od 1. na 2. avgust so blokirali mejo in obe cesti, ki peljeta iz Poljanske doline v Žiri, oziroma v Lučno. Tako je bila brigada popolnoma obkoljena z močnimi nemškimi silami, stacioniranimi na Gorenjskem in okrepljenimi z deli 71. pehotne divizije, skupno v moči deset tisoč mož. Vsa ta ogromna sila je s svojo dvajsetkratno premočjo dne 2. avgusta brigado silovito napadla. Razvnela se je tridnevna težka bitka, ki je grozila, da bo brigado popolnoma uničila. Ko je I. bataljon opazil Nemce, je takoj obvestil štab. Brigada se je zato hotela takoj prevreči čez mejo, a je bilo že prepozno. Meja je bila blokirana z nemškimi enotami. Brigada se je znašla v obroču in se je zato umaknila nazaj v Žirovski vrh. Nemški obroč pa je postajal vedno tesnejši in vedno bolj udaren. Zaman se je brigada poizkušala prebiti pri Lučinah in pri Žireh. Dne 3. avgusta se je brigada ponovno poizkušala prebiti, posrečilo pa se je samo I. bataljonu, druge enote pa so se zaman zaletavale v Nemce. V teh bojih je bil ranjen komandant brigade Ivan Javor - Igor. I. bataljon se je 4. avgusta prebil preko nemško - italijanske okupacijske meje v Dolomite. Ostalim bataljonom pa se še vedno ni uspelo prebiti skozi nemške obroče. Šele s smelim jurišem, ki ga je vodil komandant III. bataljona Albin Drolc - Krtina, so se obkoljene brigadine enote prebile v Selih nad Žirmi za ceno velikih izgub. Na italijansko okupacijsko ozemlje se je prebila komaj polovica brigade. Po nemških poročilih so v bojih na Žirovskem vrhu izgubili partizani 36 mrtvih, 81 pa je bilo ujetih. Po naknadnih ugotovitvah pa so bile izgube še večje.

Naslednjega dne so se enote in skupine, ki se jim je posrečilo prebiti se iz nemškega obroča, zbirale in urejevale. Dne 5. avgusta je nemško italijansko okupacijsko mejo prekoračil štab II. cone. Naslednji dan se je sešel z brigado I. bataljon in se pridružil II. in ostankom III. bataljona. Tako številčno oslABLJENA brigada je nadaljevala pot in 7. avgusta prekoračila železniško progo Ljubljana-Trst, nato pa čez Ljubljanski vrh nadaljevala pot proti Krimu. Dne 8. avgusta se je brigada premaknila proti Dolenjski. Priključil se ji je prvi bataljon Primorcev. Po kratkem odpocitku na Becu je 9. avgusta brigada nadaljevala pot proti Iški, kjer se je

Pomlad
v bližini
zasneženih Karavank

Foto: Jože Krčelj

sešla z Gradnikovo brigado in se skupaj z njo začasno vključila v XIV. divizijo, ki je tedaj operirala na omenjenem področju.

Dne 9. avgusta 1943 je Gorenjska brigada ostala na položajih na Becu. Naslednji dan zvečer je I. bataljon krenil v Rakitno na rekvizicijo in se spopadel s sovražnikom. Istega dne se je VIII. Gorenjska brigada preimenovala v VII. slovensko narodnoosvobodilno brigado. Dne 12. avgusta se je neka brigadna patrulja spopadla z domobranci, v noči od 12. na 13. avgust pa se je brigada premaknila na nove položaje, na Lopato. Dne 13. avgusta je bila na položajih na Krimu. Zvečer istega dne sta šla II. in III. bataljon na prisilni odkup hrane v domobranksko razpoloženi Strahomir, kjer so se spopadli z belogardisti in jih pognali v beg. Naslednji dan v noči od 14. na 15. avgust je I. bataljon demonstrativno napadel Rakitno in jo blokiral, II. bataljon pa je postavil zasedo proti Preserjem in blokiral Brezovico, čez dan pa se je spopadel z Italijani in prisilil njihovo zasedo k umiku. V tem spopadu je padel namestnik komandanta brigade tov. Našic. Dne 17. avgusta se je III. bataljon na svoji poti po hrano spopadel z Italijani. Spopad se je končal brez žrtev. Do 26. avgusta je brigada ostala na položajih na področju Krima in se odpočila. V tem obdobju je opravljala razne manjše akcije. Tako je n. pr. III. bataljon zasekal cesto med Rakitno in Gornjo Brezovico, dne 24. avgusta pa je patrulja istega bataljona obstreljevala postojanko v Rakitni. Tega dne je bil v akciji tudi I. bataljon, ki je rušil cesto na Ig. Razen teh akcij je brigada opravljala tudi prisilne odkupe, dokler ni 26. avgusta dobila ukaz naj takoj krene v Iško in prevzame ranjence, ter jih prenese v bolnišnice na Rogu.

Se istega dne, to je 26. avgusta 1943, je brigada krenila na težaven pohod, otovorjena z ranjenci, krenila na Krvavo peč, odkoder je 27. avgusta nadaljevala pot z ranjenci proti Travnici, kamor je prispela 28. avgusta in ostala tam do 29. avgusta, do pete ure popoldan ko se je napotila naprej. Obenem je morala brigada oskrbovati s hrano svoje borce in ranjence. Zato je ta dan odšel III. bataljon na prisilni odkup hrane v Nemško vas, I. in II. bataljon pa sta prispela v Jelenov žleb in zavzela položaje, naslednji dan pa z ranjenci nadaljevala pot in z njimi prekoračila železniško progo Grosuplje—Kočevje in se združila s III. bataljonom. Na tem pohodu je sovražnik obstreljeval brigado s topovi, a ji razen dveh ranjenih ni prizadejal nobenih izgub. Še istega dne je brigada nadaljevala pot proti Kočevskemu Rogu in 31. avgusta prispela na Pugled, odkoder se je napotila v Podstenice

in 1. septembra 1943 oddala ranjence v partizansko bolnišnico. Tako je VII. slovenska narodnoosvobodilna brigada opravila človekoljubno dolžnost in pomagala pri evakuaciji ranjencev s področja Mokre v partizanske bolnišnice v Kočevskem Rogu.

Dalje prihodnjič

RAZPIS

za sprejem v I. letnik Metalurške industrijske šole
Železarne Jesenice na Jesenicah

Kandidati, zdravi in fizično krepki, stari od 14 do 16 let, naj najkasneje do 5. julija 1958 vložijo na Upravo šole prošnjo za sprejem z naslednjimi prilogami: kratek življenjepis z navedbo zaželenega poklica, rojstni list, zadnje šolsko spričevalo ter spričevalo o zdravstvenem stanju.

Prošnjo je treba kolkovati z državnim kolkom za 30 din in občinskim kolekom za 20 din.

Pravico do vpisa imajo prvenstveno kandidati, ki so dovršili osemletko ali 4. razrede gimnazije. Sprejetih bo tudi nekaj najboljših učencev, ki so dovršili 3 razrede gimnazije ali 7 razredov osemletke.

Prijave sprejema tajništvo šole najkasneje do 5. julija 1958. Kasnejših prijav ne bomo upoštevali. Kandidati bodo polagali psihotehnični izpit in bodo o njem pravočasno obveščeni.

Učenci, ki žele stanovati v domu šole, naj to navedejo v posebni prošnji, naslovljeni na Upravo Doma učencev Metalurške industrijske šole Železarne Jesenice, Jesenice.

Podrobnejše informacije se dobe v tajništvu šole, osebno, pismeno ali telefonično na tel. št. 611.

Ravnateljstvo šole

*Ne ure,
ne dneva
ne več . . .*

Zvok sirene je oznanil konec dne. Kot mogočen val se je vsula množica delavcev skozi glavni vhod tovarne na cesto. To se ponavlja dan za dnem, iz leta v leto. Večina se jih vozi z vlakom, zato trumoma odhajajo proti postaji. Po nekaj minutah so na cesti samo še posamezniki, ki odhajajo po svojih domovih. Toda ali gredo res vsi domov? Ne! Med njimi so tudi taki, ki zavijejo na polič vina v bližnjo gostilno, kajti bil je petnajsti in dobili so plačo. V gostilni se že sliši hreščeča pesem tistih, ki so na popoldanski dnini, a so vendarle prišli po denar in so sedaj v gostilni našli zatočišče. Ob dveh so se jim pridružili še drugi in po nekaj kozarcih se je razpoloženje stopnjevalo. Litri so se menjavali, polni s praznimi, in pesmi so se vrstile druga za drugo. Nihče ni več pomislil, da bo treba domov.

Doma pa so čakale družine svoje rednike. Marsikatera žena je slutila, zakaj moža ni domov; tolažila je otroke, da se je morda očka zadržal na delu in skušala to tudi sama verjeti.

V gostilni je medtem postajalo vse bolj glasno. V eni od pivskih skupin je mož srednjih let veselo prepeval, doma pa ga je čakala žena s tremi otroki. Najstarejšemu je bilo komaj osem let. Tega je mati poslala pogledat, kje je očka. Fant, ki je poznal slabost, je s strahom šel, kakor mu je naročila mati. Vprašal je najprej v tovarni, toda tam so mu rekli, da je oče že odšel domov. Fant je vedel, da oče domov ni šel. Pogledal je v gostilno in skozi gost oblak cigaret-nega dima opazil v medli luči očeta, kako je nezdravljaj pijani ženski. Kako mučen prizor za občutljivo otroško srce! Opogumil se je in stopil pred očeta: »Oče! Mama me pošilja! Prosi te, da prideš domov!«

Oče je pogledal sina, se zasmejal, prišel za poln kozarec vina in ga dal sinu: »Na, izpij!« Ko je videl, da fant odlaša in noče prijeti ponujenega kozarca, mu je vino zlil na glavo, potem pa ga je udaril, da se je fant opotekel: »Na, tu imaš za tvojo trmoglavost! Glej, da se pobereš od tod! Materi pa reci, da bom prišel, kadar bo mene volja!«

Nekdo od družine mu pravi: »Nisi lepo storil!« »Kaj še, lastni otroci me bodo iz gostilne gonili! Ne, to pa že ne! Kdo jih pa redi, če ne jaz«, je pijano odvrnil oče.

Fant je s solzami v očeh prišel domov in povedal materi ves dogodek. Potem je mati spravila otroke v posteljo, sama pa čakala v kuhinji moža in jokala.

Okrog polnoči se je mož res privlekel domov. Sedel je za mizo in žena mu je

»Ne! Na take stvari ne utegnem misliti. Pekel imamo že na zemlji in ogenj vas ne žge samo pri fabriških pečeh in razbeljenem železu, žge vas tudi ogenj bede. In poslednji je najhujši! Iz tega pekla bi vam rad pokazal pot, kakor sem bil bral v knjigah, ki govore o delavstvu, o vrednosti delavčevega dela, ki oblikuje svet, a bogati samo bogataše, delavcu pa daje komaj toliko, da životari...«

»To je res,« so mrmrali nekateri. Takih pa je bilo zelo malo.

»Sami veste,« je nadaljeval Trojar, »da vas tarejo v Kašti dolgovi in da se skoro ves vaš zaslužek odteka tja. Denarne bone vam dajejo, da si tako večajo vrednost svojega pravega denarja, ki ga nalagajo v donosne posle. Vi pa ste ogoljufani zanj. Dvakrat ogoljufani! In to je krivično!«

Fric Rouard je kimal in pritrjeval Trojarju. Delavci pa ga niso razumeli. Vse to je bilo zanje novo in nerazumljivo, greh, čeprav vabljev, a vendarle prav tisti greh, o katerem je že tolikokrat govoril župnik. Zato ni bilo čudno, da je zavpil nekdo in prekinil Trojarja, ki je misel komaj načel.

»Proti gospodom ščuva, šivankar! To je greh proti božji zapovedi!«

»Ni greh!« je vzkliknil Trojar. Prejšnji medvzklik mu je razbil načeto misel, ki je ni mogel do konca izpeljati. Zato pa je njegov vzklik dal povod razgrajacem, ki so se bili že prejšnji dan namenili razbiti Trojarjevo zborovanje.

»Ga slišite antikrista,« so kričali.

»Poslušajmo!« so zahtevali radovedneži in tisti redki, ki so začeli misliti s svojo glavo in ki so o svojem bednem položaju že večkrat razmišljali. Tudi Fric je bil med temi. A vsi ti so bili v manjšini.

»Če bomo poslušali, bomo šli živi v peklenški ogenj... Meni je dovolj!... Jaz sem Kristusov bojevnik!... Vrzite ga s stola antikrista!« so kričali vsivprek in množica se je pomaknila bliže k Trojarju kakor stara rimska kohorta, pripravljajoča se na napad. Fricu se je zdelo, da so se obrazi množice spremenili v hudouren oblak. Tako temni, tako sovražni so postali.

Trojar se ni prestrašil. Govoril je:

»Sodrug Mihevc vam bo povedal, kar vas najbolj boli...«

»Ni treba! Nočemo ga poslušati!«

»Kdor ga ni voljan poslušati, lahko odide,« je rekel Trojar. »Kdor se ni voljan človeško pogovoriti o stvareh, ki nas mučijo, naj ne moti drugih, ki bi radi poslušali. Nikogar ne silim, da posluša. Na shod sem povabil le tiste, ki znajo trezno misliti in trezno presojeti delavski položaj. In takih, mislim je več kakor tistih, ki jim ni mar, kako je danes in kako bo jutri...«

Fric Rouard je mislil, da bo Trojar s temi besedami pomiril kričače, da bodo odšli in da bo krojač govoril o stvareh, ki so začele naenkrat zanimati tudi Frica.

Tako je mislil Fric in najbrž tudi Trojar.

Zgodilo pa se je drugače.

Množica se je spoprijela s Trojarjevimi prijatelji in začel se je velik gostilniški pretep. Ljudje niso poslušali gostilničarja Ferjana, ki jih je rotil in prosil, naj ne razbijajo stolov in uničujejo pohištva.

Red so napravili šele orožniki. Toda ti niso razganjali tistih, ki so začeli pretep. Skoz množico so si utrli kot do Trojarja in ga v imenu zakona, ker je s svojim govorom povzročil pretep, aretirali. Trojarjevi prijatelji so protestirali in dopovedovali orožnikom, da so zborovanje prijavili in ga je oblast dovolila.

Nič ni pomagalo. Trojarja so uklenili in ga med škodoželjnim vzklikanjem množice odgnali.

Ko je Trojar v spremstvu orožnikov šel mimo Frica, se ni mogel premagati, in je rekel:

»Ste zdaj srečni, gospod Rouard?«

Rouard je pobledel in ga ni razumel.

»Pa smo ga le, gospod Rouard,« je vpila gruča, ki se je zbrala okrog Frica. »Niste dajali zastonj za pljačo!«

Šele tedaj se je Fric zavedel, zakaj, kako in za čigav denar je bil prejšnji dan pijan. Zagledal se je v klavni vlogi hujškača proti človeku, ki je bil pošten in ki bi ga rad poslušal, pa so ga odgnali orožniki.

Osramočen pred samim seboj se je rinil skozi množico k izhodu. Sram ga je bilo in ni zameril Pajerjevemu sosedu, da je pljunil predenj, ko je šel mimo njega. Tudi danes po devetih letih od tega dogodka ga je bilo sram in prav dobro je razumel, zakaj je tudi danes Pajerjev sosed pljunil proti mizi v Kovačevi krčmi, kjer je sedel on.

— Nasedel sem Luckmannu. Luckmann si je podvrgel mojo voljo. Pozna me, razbojnik, bolj od mene, — je mrmral predse človek v obnošeni pelerini. Žganja pa se ni več dotaknil. Gledal je v pljunek na tleh. V pljunek, ki se še ni posušil in kakor da bi v tem pljunku ugledal še drugo svojo sramoto, nič manjšo kakor tista pred devetimi leti. In ta druga sramota je bila še sveža. Zgodila se je komaj pred pol leta, ko je v tovarnah Kranjske industrijske družbe na Javorniku in na Jesenicah izbruhnila prva generalna stavka.

Časi od leta 1896, ko so delavci sami razbili socialistični shod, so se v teh devetih letih močno spremenili. Socialisti so bili še vedno osamljeni in brez podružnice svoje stranke na Jesenicah. Imeli so samo delavsko izobraževalno društvo in v tem društvu so lastniki Kranjske industrijske družbe videli zase največjo nevarnost. Vedeli so, da so bila podobna društva v drugih industrijskih središčih v Avstriji zaplodek kasnejše socialistične organizacije. Če se mnogi delavci tega niso zavedali, so se toliko bolj lastniki tovarne.

Že nekaj tednov po neuspelem socialističnem shodu je upravni odbor Kranjske industrijske družbe razpravljal, kako bi preprečil ustanovitev podružnice socialno demokratične stranke na Jesenicah. Generalni direktor Karl Luckmann, ki se je s to mislijo najbolj ukvarjal, je predlagal, naj bi se delavstvo (če se že mora) organiziralo pod okriljem klera, ki je družbi že pri razbitju socialističnega zborovanja nudil svojo pomoč. V ta namen naj bi upravni odbor odobril vsoto petdeset goldinarjev, ki naj bi jo prejela bodoča jeseniška podružnica krščanske socialne zveze kot pomoč, da bi lahko prebredla začetne organizacijske težave. Nekateri so se Luckmannovemu predlogu protivil, nazadnje pa so le uvideli, da drugega izhoda ni. Bolje je enotnost delavstva razcepiti že prej, preden bi do enotnosti sploh moglo priti.

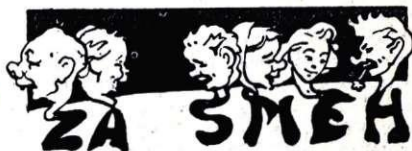
Organiziranje delavcev v Krščansko socialno zvezo so zaupali jeseniškemu župniku. Da bi župnika Janeza Keršiča popolnoma

prinesla večerjo. Gledal je nekaj časa njo, potem večerjo, nato pa je prijel krožnik in ga z vso silo vrgel v ženo, ki ji je komaj uspelo, da se je umaknila. Mož, razjarjen nad svojim neuspehom, je začel zmerjati. Žena se je umaknila in odšla v posteljo, on pa je še nekaj časa robantil, nato pa za mizo zaspal.

Zjutraj ga je našla žena spečega za mizo, na mizi poleg njega pa še ostanek plače. Pripravila je zajtrk in ga zbudila: »V službo moraš!« Mož se je vzdramil, vstal in se ves omotičen zaradi zaužitega alkohola in brez zajtrka odpravil na delo. Še pri delu se ni mogel zbrati. Delal je kakor avtomat pri stroju, ne zavedajoč se nevarnosti. Medtem pa...

... Na rešilni postaji je zazvonil telefon: »Halo, je tam dežurni zdravnik? Nujno naj pride v naš obrat, zgodila se je nesreča...«

F. L.

PEPE GOFLJA IMA BESEDO

Pa »Srečno!« ko sem tako dobre volje, ker mi zavoljo dežja ni bilo treba s kanglo »flance« zalijati. Ta presneta Raglja je kontrolirala flanco za flanco, če sem jih dobro pomočil. Da bi jo zlodejl (Ne flanco, ampak Ragljo!)

Na Jesenicah je zadnje čase spet precej novega. Sicer je že sedaj imela vsaka ulica svojo oštarijo, »nobel« ulice pa še po več, toda pravkar smo jo dobili še na Plavžu, tako da smo kompletni in preskrbljeni, le natakariči svetujem, da naj v bodoče ne klofuta delovnih invalidov. Predlagam novemu lokalu ime: »Frakelj-bar«.

Sedaj prihaja živžav po cestah, ko so češnjeve pečke na pohodu. Spet se bomo drsali po cestah in po tistih nekaj metrih pločnikov, ki jih premoremo. Hokej na pečkih.

Ja, ta naša zlata otročad! Zadnjič bi nekaj ljudi kmalu omedlelo, ko so zagledali malega nižješolčka, ki si je v kinobifeju naročil — reci in piši — en konjak! Revež je imel »samo« 500 dinarjev in jih je komaj zmenjal. Živela vzgoja! sem si dejal in zbral zadnje »nežce« za dva deci radenske.

Ko sem že ravno pri kinu, pa še tole. Enkrat bi šel rad gledat posebno kinopredstavo, kjer bi kazali samo tiste odrezke, ki jih sicer pri vsakem filmu meče projektor na okvir in strop. Seveda bi za tako predstavo nič ne plačal. Sploh je na Jesenicah že kar vsak film postal napol cinemaskopski. Hudo pa zamerim tistemu podjetju, ki je poslalo na Jesenice tako neznansko zmahano in izškrcljano kopijo filma »Pop Čira in pop Spira«, da je bil videti, kot da bi iz zaprašenega muzeja zlezal. Pa je bil to nov domač film. Pred mesecem sem gledal film, star že preko dvajset let, pa je bil tak, kot bi ga iz škatljice vzel. Sploh, če bomo hoteli videti vse naše domače filme, ki jih

zaman čakamo, jih bo treba v tujini kupiti in našo lastno robo »uvoziti«!

Pa da ne pozabim na tombolo. Prihaja tombolska mrzlica! Toda žal nas z malim radioaparatom in pa mopedom ne bodo več dolgo v šahu držali. Bo le treba kaj bolj krepkega postaviti za glavni dobitek. V avgustu bi v pasji vročini dali na prvo mesto tole dragocenost: 1 zaboj piva in to celo mrzlega!

Ja, hec mora bit'! Le včasih pa postane tudi ta merica polna. Oni dan — ne bodi izgovorjeno ime — sem na Javorniku našel v kruhu tragično preminulega — ščurka. Meni se je zasmilil, toda jaz se pa peku verjetno nisem. Kadar kaj takegale, dejal bi živalskega, doživim, se vedno spomnim tistih dni, ko sem še platno prodajal na tistem delu telesa, kjer hrbet pošteno ime zgubi. Jedli smo solato. Oče je vneto nabadal zelene plahte na vilice in jih nosil pod brke. Mene je pa kar na lepem minilo, da bi še naprej jedel. Pod velikim listom sem zagledal žabo. Oče je pa kar naprej mlatil, dokler mu ni tisto ljubko zeleno bitje skočilo v brk. Tedaj me oče vzdigne za uho in vsulo se je: Ušivec, zato si torej odložil vilice. Zakaj pa nisi povedal, da je žaba v solati? Jaz sem se pa izmazal: Naj ne bodo hudi, oče, ampak nisem upal žabe zatožiti, ker mi je ves čas tako mežikal! (Sedaj lahko pristavim, da je imela za kaj mežikati, ko jo je pa jesih grizel v oči!)

Pa še to naj povem, da sem oni teden zasledil v Kurji vasi veliko hišo, kjer imajo, če verjamete ali ne, v »špajzi« spravljene pravcate žive ovce, ali kar koli so že tiste kozače in rogače. Verjetno hočejo njih gospodarji, da bi meso zagotovo ostalo sveže. Dober tek! Še en lep nasvet vam dam. Če hočete dolgo živeti pri zdravih živcih, potem nikar ne glejte na jeseniške javne ure, zlasti ne na tisto na gimnaziji. Kaj kaže, nihče ne ve, še ura sama ne. Časa že ne kaže. Najbolje bi bilo, da bi dva »remelna« povprek zabili čeznjo, da bi jo vsaj resno ne jemali. Javorniške ure pa med seboj tekmujejo, katera bolj točno gre, pa vse kaže, da gredo že, samo točno še ne. Bo tovarna morala kmalu posebnega mežnarja nastaviti, ali pa naj se ure kar na 2 naravnajo, bodo tega vsaj tisti veseli, ki imajo roke bolj navzven raščene za delo. No ja, pa ob ure sem se že dovolj obregal, zato zapik!

Preden neham, naj se še malo nad ceste spravim. Ga »žingamo« po malem, toliko, da navada dol ne pride. Most pred Fizikulturnim domom smo podrli sredi sezone! Upajmo, da bomo v zameno sredi februarja v peklenskem mrazu odprli letno kopališče, da bomo »bot«!

V zameno smo dobili skozi Jesenice »novo« cesto I. reda, po Stari Savi, ki bi ji po domače lahko rekli »Potrpljenje pred rampami«. Odigrati eno partijo igre »Človek ne jezi se« ali pa se peljati mimo redkokdaj odprtih »ramp« skozi oblake prahu in saj, je eno in isto. Nemara je prvo še boljše!

V tovarni je pa kar po starem, le kuverte so bolj polne »kosmatih« števil. Vstop v tovarno je dobil tudi jogurt iz mlekarne, ki se prav prileže. Nemara bo

pridobili zase, so mu dali material in denar, da je mogel prenoviti farno cerkev in prekriti zvonik z bakrom ter sezidati novo župnišče.

Župnik Janez Keršič je želji Kranjske industrijske družbe ustregel. Lastniki tovarne so s pomočjo župnika novo »delavsko« organizacijo lahko brez težav nadzorovali. Tako so zopet nategnili svoje vajeti in začeli brezobzirno zniževati mezde. »Delnica«, ki so jo ob ustanovitvi vložili v jeseniško podružnico Krščanske socialne zveze, je dobila večstokratno vrednost in dajala dobiček, ki je stekal v njihove žepe.

Zaradi stalnega zniževanja mezd je postajal delavski položaj neznosen. Zaman so delavci rotili vodstvo podružnice Krščanske socialne zveze, naj se vendar že izkaže kot organizacija, ki se bori za delavstvo. Župnik Keršič pa je preprečil vsako akcijo s pridiganjem o težkih časih. Delavci so lahko srečni, da imajo sploh delo, je govoril in hvalil dobroto lastnikov družbe. Naraščajočega nezadovoljstva, ki je vedno bolj tlelo v ljudeh, pa ni mogel pogasiti. Zato se je leta 1899 začudil prav tako kakor lastniki Kranjske industrijske družbe in bil prav tako neprijetno presenečen, ko so žebjarji ustavili stroje in se uprli zniževanju mezd. Čez tri leta, ko je v tovarni na Savi izbruhnila nova delna stavka, je zaslutil, da je opozicija v podružnici Krščanske socialne zveze močnejša od vodstva. Za to spremembo je dolžil socialiste, ki so v svojem izobraževalnem društvu prikazovali delavstvu položaj, kakršen je v resnici bil.

Vsega tega Fric Rouard ni vedel in se ni menil, kaj se je v tovarni dogajalo. Ko so stavkali žebjarji, je bil vesel. Saj mu ni bilo treba šteti zavojev in jih odpravljati. Pred dobrim pol leta pa, ko se je začela stavka javorniških in savskih železarjev, so ga proti njegovi volji zapletli v dogodek, ki ga je občutil kot v svojo sramoto. Sramoto, ki je bila še večja, kakor tista pred devetimi leti. Rad bi se v mislih vrnil k Rii, k lepim obledelim spominom, ki so ga še malo prej ogreli s toplino in ga iztrgali pusti vsakdanjosti. Zaman se je trudil. Kakor da jih je razbil pljunek, ki ga je poslal proti njegovi

mizi Pajerjev sosed. Neljubi dogodki, ki so se zgodili lani in na katere ne bi rad mislil, so se začeli proti njegovi volji odvijati pred njim.

Prav tako kakor pred devetimi leti ga je takrat dal poklicati generalni direktor Kranjske industrijske družbe. Prav tako ljubeznivo mu je ponudil stol in vzel iz omare steklenico starega vina, ki ga »ima še nekaj steklenic samo za najboljše prijatelje«.

»Postarali ste se, gospod Rouard,« je začel. »Postarali, prijatelj, čeprav še niste v letih.«

ščasoma še pivo dobilo pogum in potrkalo za vstop v kantino. Razne »sadne vodice« in blagodejni »sokovi« so žal že precej ob kredit.

No, pa dovolj za danes. Za konec naj potožim še tole željo: Daj, da bi nam branje na trgu za naš enourni zaslužek naklonile kdajpakdaj vsa eno kjlo kolikortoliko užitnih češenj.

V upanju na s sadjem dobro založen trg Vas pozdravlja

Pepe Goflja l. r.

Še enkrat o anketi:

Kako vam ugaja vaše delo?

Pri pregledovanju odgovorov na našo anketo zbode v oči ugotovitev, da se precejšen del odgovorov nahaja v kategoriji neopredeljenih. Kje je vzrok za to, ne vem. Lahko je v tem, da ljudje o nekaterih problemih doslej niso toliko razmišljali in, da se zato niso mogli točno opredeliti. Mogoče je bilo po sredi tudi nezaupanje do ankete in pa strah, da bi kdo identificiral njihove liste, pregledal njihove odgovore in se zaradi nekaterih neugodnih odgovorov celo znašal nad njimi.

Rezultat nadaljnje analize odgovorov je ugotovitev, da vlad med sodelavci v kolektivu velika solidarnost in razumevanje, da so tudi odnosi med vodilnim in nevodilnim osebjem v splošnem dobri. Ta ugotovitev nas lahko samo razveseli in naša naloga je, da to sodelovanje in razumevanje med člani kolektiva razvijamo še naprej v soglasju z načeli naše družbene ureditve in s spoštovanjem do individualne človekove osebnosti.

Po drugi strani izstopa ugotovitev, da več kot polovica članov kolektiva razmišlja o spremembi sedanjega dela in pa ugotovitve:

- da so pogoji dela v Železarni izredno težki,
- da se premalo stori za boljšo ureditev delovnih mest in za olajšanje fizičnega napora delavcev,
- da delavce tarejo domače neprilike in da se skrbi, ki so z njimi v zvezi, tudi pri delu ne morejo otresti.

Nadaljnje izvore nezadovoljstva moramo po mnenju članov kolektiva Železarne iskati še v tem,

- da se preveč ljudi vtika v njihovo delo,
- da predpostavljeni od njih preveč zahtevajo,
- da se njihovi predlogi ne upoštevajo,
- da zaslužek ne odgovarja njihovem učinku pri delu.

Na vprašanja v zvezi s plačami je dala večina anketirancev neopredeljen odgovor, kar bi lahko razlagali tako, da se ljudje zavedajo, da jim na stopnji razvoja, v katerem se naš gospodarski sistem nahaja, ne more koristiti, če bi se pri teh vprašanjih izjasnili bodisi pozitivno, bodisi negativno. To pa zato, ker višina plače ne zavisi toliko od činiteljev proizvodnosti (vsaj do sedaj ne), kolikor od splošne produktivnosti vseh proizvajalcev v državi. Druga možna razlaga za ta vprašanja bi bila mogoče v tem, da ljudje niso hoteli od-

govarjati, ker so mnenja, da po teh stvareh pač ni treba izpraševati, ker je to vsakomur znano. Na to možnost razlage navajajo predvsem opombe, napisane ob robu precejšnjega števila anketnih listov.

Odgovori moških in žensk na posamezna vprašanja kažejo, da ženske v primerjavi z moškimi

- nimajo toliko možnosti uveljavljanja pri svojem delu,
- prejmejo manj priznanja za izvršeno delo,
- nimajo pravih možnosti napredovanja,
- čutijo, da se njihovi predlogi manj upoštevajo,
- imajo manj zaupanja v predpostavljene in
- da njihovo delo ne odgovarja njihovim sposobnostim in znanju.

Te probleme moramo upoštevati kot dejstva. Mogoče so nekateri od njih pogosti in značilni za vse železarne. So pa vmes tudi taki problemi, ki jih je mogoče odpraviti ali omiliti bodisi s pomočjo delavskega samoupravljanja, bodisi z določenimi organizacijskimi ali personalnimi ukrepi s strani vodstva podjetja. Seveda bi morali biti ti ukrepi smiselni, premišljeni in dobro preračunani, da bi dosegli zaželeni učinek pri ljudeh. Pri tem bi bilo nujno treba stalno zasledovati in ugotavljati vpliv teh ukrepov na spreminjanje zadržanja ljudi, kajti edino na ta način se bo možno prepričati, ali so v tej analizi zajeti vsi činitelji, ki imajo kakršen koli vpliv na ljudi in če bo treba dodati še katere nove, ki doslej niso bili upoštevani. To pa je tudi edini način, da bomo lahko utrdili tak način dela, ki bo ljudem nudil pri delu več osebnega zadovoljstva, vsem skupaj pa pomagal k boljšemu razumevanju odnosov med ljudmi.

Vsem ljubiteljem gora in planin

Planinsko društvo na Jesenicah se lahko pohvali s številnimi vpisanimi člani. Kljub temu pa je število naročnikov na Planinski vestnik še vedno razmeroma majhno. O tem je na Občnem zboru Planinskega društva govoril tov. Ivan Šavli.

Planinski vestnik že 63 let opravlja svoje poslanstvo med našimi ljudmi. Vsebinska te revije je bogata in zanimiva, tako da za slehernega ljubitelja gora in planin pomeni pravi leksikon s področja planinske literature. Posebno zanimive so letošnje številke planinskega vestnika, v katerih je opisana cela vrsta jubilejev.

V letošnjem letu praznujemo tudi 200-letnico rojstva Valentina Vodnika (1758—1819), ki je prav gotovo naš prvi planinski pevec, saj opeva krasoto naših planin v svoji pesmi »Vršac«.

Dne 9. julija bomo praznovali 100-letnico rojstva dr. Henrika Tume, ki spada med najbolj znane alpiniste pri nas. Tudi on je zapustil bogato dediščino v planinski literaturi in izrazoslovju naših gora.

Sredi poletja bomo praznovali tudi 100-letnico rojstva kralja Julijskih Alp, dr. Kugy-ja. Več kot 40 let je v Triglavskem pogorju iskal ljubljeno rožo »Scaviaso Trenta«, toda ni

je našel. Ves v skrbah za planinsko cvetje nas opozarja: »Pustite simbol gora v njegovi lepoti, pustite planinam lepi okras, če jih res ljubite. Zakaj naj venijo v vaših rokah ali pripete za klobuki? Odrtni cveti vas prav nič ne krasijo, le tožijo vas, da ste ropali in plenili. Zato planinci, ne bodimo roparji najnežnejših bitij naših gora, kajti skrbeti moramo le, da bodo livade vedno podobne našim vrtnarijam«.

V lanskem letu smo praznovali 70-letnico rojstva Frana Erjavca, ki je prehodil gore in doline, se seznanjal s naravo, se zanimal za živali in spisal vrsto zanimivih in poučnih knjig. Njemu na čast so leta 1918 preimenovali kočjo na Vršiču, ki se odtlej imenuje Erjavčeva kočja.

Tov. Šavli je v svoji razpravi na tem občnem zboru poudaril, da Planinski vestnik ni navaden časopis, ki ga danes kupimo, jutri pa porabimo za vsakdanje potrebe. Vsaka številka planinskega vestnika je pravo zlato zrno planinskega bogastva in čim več številčk imamo, toliko smo bogatejši. Nič čudnega ni, če so stari letniki Planinskega vestnika iskana redkost v planinski literaturi. Prav bi bilo, če bi postali vsi delavci iz naše železarnice, ki ljubijo naše gore in planine, tudi naročniki Planinskega vestnika. Tudi glede naročnine ne bo prevelikih težav. Le enkrat v mesecu ne v kino ali zadimljeno gostilno, pa bo zadostovalo za potrebno naročnino za revijo, ki je več kakor potrebna slehernemu planincu.

KULTURA IN PROSVETA

STANE JAGODIC

Mestno gledališče, oziroma kakor se zdaj imenuje Čufarjevo gledališče, je doletela zopet težka izguba. Ni še utonil v pozabo spomin na očetovsko dobrega in prizadevnega upravnika Alfonza Oblaka, ni še prenehalo čudovito tovarištvo, ki ga je s svojim dobrim srcem vcepil prav on vsem gledališčnikom, že je žalostno zaplapolala raz okna črna zastava. Umrl je upravitelj Stane Jagodic. Naš Stane! Ne tisti upravitelj, ki ga kolektiv le redkokdaj vidi v svoji sredi in si ga komaj upa ogovoriti, ne, tisti Stane je bil, ki ga je velika ljubezen do gledališča gnala slehernu uro med ljudi, ki so v povojnih letih postavili na noge tako gledališče, kakršno danes imamo. Umrl je naš prijatelj, soigralec, umrl je

oče in gospodar našega kulturnega brama. Zato je izguba še toliko bolj boleča. Stane je bil skromen človek in v poštenju vreden posnemanja in spoštovanja. Koliko drobnih problemov in težav je rešil tako, da smo se čudili, odkod taka ener-

gija! Bil je pionir našega gledališča, ki ga je pomagal oblikovati vsa leta po vojni. Velika družina je izgubila svojega dobrega očeta. Umrl je v polnih moških letih, ko smo ga najbolj potrebovali. Le težko se uživljamo v kruto resnico, da se je v njegovo krepko, krpanovsko telo zajedla zahrbtna bolezen. Samo slutili smo, da se ga loteva bolezen, kajti sam jo je močno zatajeval in delal dalje. Iz nočne službe je že prišel v gledališko pisarno in tam marljivo kot mravlja delal po ves dan. Njegova volja je bila gonilna sila naše umetniške ustanove, ki jo je tako očetovsko vodil. Bil je vse, od gospodarja, igralca, električarja, pa do gorečega pobornika mlade umetniške ustanove pri vseh forumih, ki so njegovo gledališko prizadevnost in skrb za kulturni dvig našega delavskega revirja znali ceniti. Bil je priljubljen povsod, na svojem delovnem mestu v železarni, na terenu, v organizacijah in med vsemi prebivalci. Ta priljubljenost je bila odmev njegovega dela in požrtvovalnosti.

Vsi, ki smo ga imeli radi, segamo v roke njegovi družini v tolažbo, saj je bil za vse enako dober, za družino in za gledališče.

Spoštujmo spomin na prizadevnega in zaslužnega kulturnega delavca!

Kolektiv Mestnega gledališča

Jesenški Svobodaši med brigadirji na avtocesti

Še nobeno gostovanje doslej nismo pričakovali s tako nestrpnostjo, pa tudi ne s tako vestnimi pripravami kot ravno to. Kratko obvestilo iz Glavnega štaba mladinskih delovnih brigad, da nas pričakujejo na avtocesti 10. in 11. maja, nas je vzdramilo. Mnogi izmed nas so se to pot prvič srečali z Dolenjsko in čudovito dolino Krke. Mnogi pa so se tudi prvič srečali z mladinskimi delovnimi brigadami. Vožnja po že dograjeni cesti nas je prepričala, da je to veliko delo in da so res samo mladinske brigade sposobne dograditi jo v tako kratkem času. Med veselim kramljanjem smo prispeli v prvo mladinsko naselje — Drago v kraj prvih dveh nastopov. Zunanja urejenost, čistoča v spalnicah in v vsej okolici nam je bila v dokaz, da tu domuje red in disciplina. Veseli, za-

Bunjevke so kljub temu, da ni bilo parketa, dobro uspele
Foto: Pavel Dimitrov

goreli obrazi, delovno razpoloženje, ponos in samozavest ob izvršenem delu, pa so nam povedali, da se tu gradi mnogo več kot samo cesta, tu se kleni bratstvo in enotnost, tu raste in se vzgaja nov rod, tu rastejo potomci slavnih partizanov. Tudi imena naselij, v katerih domuje osem, deset in celo več brigad potrjujejo to. Na velikih slavlolikih bereš imena jugoslovanskih narodnih herojev: Boris Kidrič, Ivan Milutinovič, Rozman Franc - Stane itd. Z njihovimi imeni v srcu jurišajo na kubike in ustvarjajo za naše socialistično gospodarstvo neprecenljiv objekt — avtocesto, ki bo povezovala Ljubljano preko Zagreba, Beograda in Skopja z Djevdjelijo.

Z velikim spoštovanjem in, priznam, tudi z bojaznijo, smo stopili med brigadirje. Naš program je bil sestavljen iz narodnih plesov in pesmi jugoslovanskih narodov. Zavedali smo se, da stopamo pred zelo kritično publiko, med ljudi, kjer so plesi, ki jih izvajamo, doma. Tudi prehod iz odrov in parketa na ne preveč ravne površine travnikov, dvorišč in gozdov, ni bil enostaven. Spontan aplavz po prvih plesih pa nam je pregnal »tremo« iz kosti. Čeprav utrujeni, so bili od nastopa do nastopa naši plesalci boljši. Pevci pa so pomagali ustvarjati prijetno razpoloženje in sproščenost. Ne zadostuje za šest težkih nastopov v borih dveh dneh samo pripravljenost in kondicija, za tako zahtevne in utrudljive nastope je potrebno več. Prav to so naši Svobodaši — plesalke in plesalci, ki so v večini mladinke in mladinci, dokazali na avtocesti. Prežeti so bili z zavestjo, da s svojimi nastopi prispevajo k vzgojnemu prizadevanju naše družbe in s plesi jugoslovanskih narodov dokazujejo spoštovanje do kulturnih vrednot vseh naših narodov, kar je nedvomno tudi prispevek h krepitvi bratstva in enotnosti. Sredi zagorelih brigadirjev smo čutili njihovo presenečenje, pomešano z nepopisno radostjo, da amaterji iz železarskih Jesenic poleg svojih domačih plesov, brezhibno in v izvirnih narodnih nošah plešejo tudi, makedonske, srbske, hrvatske in druge plese. Še večje

presenečenje pa je bilo zanje, ko smo jim povedali, da je večina nastopajočih fizičnih delavcev in delavk Železarne, ostali pa so prosvetni delavci, uslužbenke in gospodinje. V resnici si med tem veselim in sproščenim kolektivom težko razločil, kdo je livar ali ključavničar in kdo je profesor, ali uslužbenka in delavka. Čudovito skladje prijateljstva in spoštovanja, kar je tudi osnova uspehu tega mladega ansambla jeseniške Svobode. Čeprav utrujeni, k čemur je pripomogla še neznosna vročina, je bilo slovo od naselij res prijateljsko. Žuljava roka brigadirja iz Makedonije, Srbije, Hrvatske, Črne gore, se je v poslovilnem kolu združila z žuljavo roko jeseniškega železarja. Bilanca dvodnevnega gostovanja na avtocesti Bratstva in enotnosti, ni izražena samo v šestih nastopih in preko 2000 obiskovalcih. Ta bilanca je mnogo vrednejša. Z nastopi smo obogatili mlade graditelje avtoceste, pa tudi mi smo se mnogo bogatejši vrnili na Jesenice.

Z obiskom na avtocesti smo razbili tudi v nekaterih glavih skrite dvome o uspešno zaključeni gradnji do 29. novembra in o tem, da bo gradnja ceste z mladinskimi delovnimi brigadami dražja od gradnje z redno delovno silo. O prvem so nas prepričali polet in pripravljenost jugoslovanske mladine ter moderna mehanizacija, o drugem pa številke. Gradnja bo res za 360 milijonov dinarjev dražja, če pa upoštevamo, da bo cesta šla v promet mnogo prej kot če bi jo gradila redna delovna sila, bo ta razlika z enim delom eksploatacijskih stroškov (obrada gum, bencin itd.) v višini približno 400 milijonov dinarjev že v prvem letu izravnana. Ostanjejo pa nam potem še vrednote mladinske delovne akcije, ki se ne dajo izraziti v dinarjih. O vzgojno - političnih uspehih sem pisal zgoraj, dodam naj samo, da se bo tisoče in tisoče mladink in mladincev vrnilo domov kot traktoristi, radioamaterji, motoristi itd. Vsak nadaljnji komentar je odveč.

Pričujoči spis je samo majhen utrinek tistega, kar smo čutili na avtocesti med zagorelimi brigadirji. Veseli, da smo si z vso jugoslovansko mladino tako blizu, smo se vrnili fizično sicer utrujeni, duhovno pa mnogo bogatejši, v senco jeseniških dimnikov.

Šport

Jesenice spomladanski prvak ženske košarkarske republiške lige

Na Jesenicah ima šport že bogato tradicijo in se ponaša s številnimi uspehi, ki so precej prispevali k ugledu našega industrijskega mesta doma pa tudi v tujini. Kdor danes govori o jeseniškem športu, ne more mimo uspehov hokejistov, igralcev namiznega tenisa, kegljačev na ledu itd.

Tokrat ne mislim pisati o teh športih, temveč o najmlajši športni panogi na Jesenicah — ženski košarki. Zato sem se obrnil na trenerja ženske košarkarske vrste tov. Francija Benedičiča, ki že štiri leta skrbi za rast te panoge na Jesenicah.

Takole je pripovedoval: »Ženska košarkarska vrsta je bila ustanovljena leta 1955. Takrat je bila to še mladinska vrsta. Z velikim veseljem in resnostjo so prijele za delo in že v istem letu prijetno presenetile. Na mladinskem republiškem prvenstvu so zasedle tretje mesto. To je bila močna vzpodbuda za nadaljnje delo. Že naslednje leto so tekmoval v enotni slovenski članski ligi in zasedle 3. mesto za AŠK-om in Ljubljano. Odtlej gre njihova pot strmo k košarkarskemu Olimpu. Leta 1957 so v konkurenci najboljših slovenskih košarkarskih vrst zasedle 2. mesto takoj za Odredom, ki je imel isto število točk, a boljšo razliko v koših. Letošnjo sezono so pričele s pokalnim prvenstvom LRS, ki je bilo januarja v Ljubljani. Med ostalim sta nastopila tudi ljubljanski Odred in mariborski Branik, sedanja člana zvezne košarkarske lige.

Tudi takrat so Jeseničanke dokazale, da upravičeno sodijo v kvalitetni vrh slovenske košarke. Med devetimi moštvi so zasedle 2. mesto, takoj za Branikom, a pred ekipo zvezne lige — Olimpijo iz Ljubljane, ki je zasedla 3. mesto. Tudi na letošnje prvenstvo so se marljivo pripravile. Redno so vadile v telovadnici pod strokovnim vodstvom trenerja Benedičiča, »pilile« tehniko in nabirale kondicijo. Redno je vadilo 12 do 13 igralk. Kvaliteta je, treba jo je le izbrusiti. Poleg standardne petorke: Cilka Polka, Jana Smid, Joži Drinovec, Majda Polka in Jožica Kristan uspešno zastopajo jeseniške barve še: Brigita Križman, Petra Jakopič, Marjana Drinovec, Stanka Geršak, Majda Sikošek in druge. Če upoštevamo to, da so vse igralka razen dveh ali treh mlajše od 18 let, pridemo do zaključka, da ima ta šport na Jesenicah še lepe perspektive.

Na uspeh jeseniških tekmovalk so postali pozorni košarkarski strokovnjaki v Sloveniji. To potrjuje dejstvo, da sta bili najuspešnejši igralki v lanskem sezoni, Šmidova in Cilka Polka, postavljeni v izbrano vrsto LRS na turnirju spomladi v Cetinju.

Na vprašanje, koliko jeseniška košarka zaostaja za jugoslovanskim povprečjem, je tov. Benedičič takole odgovoril: »Ko se je naša igralka Cilka Polka vrnila s turnirja mest, je povedala, da je kvaliteta jugoslovanske košarke na evropskem nivoju, zlasti prednjačijo igralka CZ, ki dajejo tudi večino igralk za državno reprezentanco. S temi se zaenkrat še ne moremo meriti. Za ostalimi jugoslovanskimi klubi pa v bistvu ne zaostajamo mnogo ali pa nič. V Jeseničankah bi vsako moštvo iz zvezne lige našlo dostojnega partnerja.«

Tov. Benedičič je dodal, da so Jeseničanke v štirih letih izgubile doma le eno srečanje in to z Olimpijo, članom zvezne lige. »To je uspeh, s kakršnim se ne more pohvaliti nobeno moštvo. Letošnjo sezono pa smo nesrečno začeli. Prvo srečanje z »Ljubljano« v Ljubljani smo izgubili s 30:32. To je bila tudi edina tekma, ki smo jo v spomladanskem delu prvenstva izgubili. Vseh ostalih 6 srečanj smo odločili v svojo korist, tako da so naša dekleta prvakinja spomladanskega dela slovenske košarkarske lige.« To je velik uspeh, h kateremu vsi ljubitelji košarke iskreno čestitamo!

»Če bomo tudi v jesenskem delu prvenstva na prvem mestu — to je naša tiha želja — bi se borili za vstop v I. zvezno ligo. Če pridemo tako daleč, potem bi želeli, da bi bila kvalifikacijska tekmovanja za vstop v I. ligo na Jesenicah. Doma bi izkoristili prednost domačega igrišča!

H koncu še tole: Prav gotovo ima velike zasluge za uspešno delo našega kluba prizadevni odbor, ki ga sestavljajo tovariši: Tuma, Berti Brun, Drinovec, Beznec, Ela Benedičič, Franci Ramuš in Joži Drinovec. S sredstvi, ki jih po ključu dobimo od ŠD Jesenice, krijemo stroške za nekaj tekem, ostalo pa je odvisno od domiselnosti in iznajdljivosti članov odbora.«

Vsi pristaši te lepe športne panoge želimo, da bi naše marljive in disciplinirane igralka kaj kmalu srečali v zvezni košarkarski ligi, kar bi bilo za vse najlepše priznanje za trud pod koši.

Vesti

ZAHVALA

Ob nenadni in tragični izgubi najine drage hčerke in sestre

FANIKE ZORKO

se iskreno zahvaljujeva sstanovalcem za nudeno pomoč, posebno še tov. Peničevi. Iskrena hvala tudi vodstvu ter vajencem Internata MIŠ za častno spremstvo na njeni zadnji poti. Lepa hvala tudi delovodju tov. Vovku za trud in požrtvovalnost, kakor tudi njenim sošolcem iz Vajenske šole ter učencem druge nižje gimnazije, ki so jo v tolikem številu spremili na njeni poslednji poti v prerani grob. Zahvaljujeva se vsem darovalcem vencev in cvetja ter kolektivu nabavnega oddelka Železarne Jesenice za zbrano denarno pomoč, kakor tudi vsem prijateljem in znancem, ki so nama izrazili sožalje.

Žal pa morava potožiti, da so nekateri nepremišljeni očitki padali v dnevih težke izgube namesto tolažbe in sočustvovanja.

Žalujoča mama Francka in sestra Karla

ZAHVALA

Nepričakovano nas je zapustil naš dobri oče, stari oče, brat in stric

NIKOLAJ MARTINJAK

V dnevih težke izgube so nam nudili sosedje vsestransko pomoč in se jim zato lepo zahvaljujemo, kakor tudi za podarjeni venec. Iskrena hvala tudi moškemu pevskemu zboru in godbi DPD Svoboda Javornik, vsem darovalcem vencev in cvetja, kakor tudi vsem prijateljem in znancem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti v prerani grob.

Žalujoči: žena Ivanka, sin Stanko in hčerka Mici z družinama ter ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi našega dragega sina, očeta in brata

PRETNAR MIHA

smo dolžni, da se zahvalimo vsem znancem, prijateljem, sodelavcem in organizacijam za izrečeno sožalje, kakor tudi vsem, ki so se poslovili od pokojnika in ga spremljali na njegovi zadnji poti.

Iskrena hvala tudi zdravnikom in sestram internega oddelka bolnice na Jesenicah za vso skrb in pomoč, ki so mu jo nudili v njegovi težki bolezni.

Prisrčno se zahvaljujemo tudi obratnemu kolektivu jeklolivarne za zbrano denarno pomoč.

Ob tej priliki se zahvaljujemo zastopnikom obrata, sindikalnega pododbora in mladinske organizacije jeklolivarne ter prijateljem za vso skrb in pozornost v času njegove bolezni, kakor tudi govornikom za poslovilne besede ob odprtem grobu. Naša zahvala gre tudi pevcem in godbi jeseniške Svobode za pesmi in žalostinke, ter darovalcem lepih vencev in cvetja.

Žalujoči: mama, sin in brat

ZAHVALA

Ob nenadni in težki izgubi našega malega

ZORANČKA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so se trudili in žrtvovali, da bi ga oteli iz valov Save. Prav posebno se zahvaljujemo gasilcem - reševalcem in njihovemu poveljniku tov. Gregorju Novaku, kajti njihova požrtvovalnost in sočutje do človeka je daleč presegala službeno dolžnost. Zahvaljujemo se tudi vsem darovalcem lepih vencev in cvetja in vsem, ki so ga spremili do mnogo preranega groba.

Žalujoči družini: Markovič in Hiršfelder.

ZAHVALA

Ob nenadni in težki izgubi naše nadvse ljubljene mame, babice in prababice

PIBERNIK MARIJE

se iskreno zahvaljujemo vsem sstanovalcem, prav posebno pa še tov. Gabrijelu Svetini za vsestransko in nesebično pomoč v dnevih težke izgube.

Iskrena hvala darovalcem vencev in cvetja, zlasti sosedom, Smolej Ivani ter družini Bohinc.

Naša zahvala gre tudi pevcem DPD Svoboda Javornik za ganljive pesmi na dan pogreba in vsem, ki so pokojnico v tako velikem številu spremili na njeni zadnji poti.

Žalujoče hčerke z družinami in ostalo sorodstvo.

VAŽNO OPOZORILO PERSONALNEGA ODDELKA

Personalni oddelek Železarne Jesenice preklicuje veljavnost starih izkaznic za vstop v Železarno (zelenih). Ta preklic je potreben zaradi tega, ker vsi delavci in uslužbenci našega podjetja še niso vrnili starih izkaznic ob zamenjavi za nove z rdečimi ovitki. Opozarjamo, da je treba v bodoče v »Železaru« preklicati le nove izgubljenе izkaznice.

PERSONALNI ODDELEK

Železar — Glasilo delovnega kolektiva Železarne Jesenice. Junij št. 6. Leto VII. Izdaja tovarniški odbor sindikalne podružnice ŽJ. Odgovorni urednik Vovk Živan, Industrijska cesta 6. Ureja uredniški odbor: Dolinar Andrej, Pintar Anton, Saksida Ivan, Budja Milan, Varl Jože, Treven Franc, ing. Marolt Milan, Noč Miro, ing. Sešek Pavle, Tori Ljubo, Žagar Edo, Stare Marjan. Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja«, Tehniški muzej Železarne Jesenice, telefon 271. Dopise in fotografije pošljite na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo. Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk« v Kranju. Klišeje izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju. — Naslovna in zadnja stran ovitka sta delo akademskega slikarja J. Torkarja. Fotografijo na naslovni strani je izdelal Slavko Smolej.

